...ОРИЛДЫ НЭГЭДҮГТЫ ... 49-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

№ 55 (11653)
1968 оной
мартын 5,
вторник

сэн 2 мүнгэн

...й Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Совеӆэй, Министрнүүдэй Совеӆэй орган

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ БАЯСХАЛАН

Манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, амаршалгануудые эльгээжэ, эб найрамдалые, социалис Эхэ оронойнгоо аюулгүй байдалые нэримжэтэйгээр хамгаалжа байhан Совет Армиие ба Далайн-Сэрэгэй Флодые гүн ехээр хүндэлэhэн үгэнүүдые хэлэhэнэйнь түлөө бүхы партийна, советскэ ба ниитын организацинуудта үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэжэ байhанаа СССР-эй Оборонын министерство, Совет Армиин ба Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлени элирхэйлэн мэдүүлнэ.

...ҮНҮҮДТЭ ГОЛ АНХАРАЛ ...РОЛДОЛГОЁО ХАНДУУЛХА

...ССР-эй профсоюзуудай XIV съезд дээрэ

...офсоюзуудай XIV съезд ...то хүдэлмэрээ үргэлжэ- ...ай бүтээсэ дээшэлүүл- ...ие бүри болбосоноор эр- ... хүнүүдэй ажаhуудал ...та эмхидхэхэ асуудал- ...дуул секци секцээ- ... хэлэhэн байна. Хүн ...общество байгуулагша ...ыда эдэ хөөрэлдөөнүү- ...анхарал хандуулагдаhан

...-экономическа хүдэл- ...нуудай талаар секци ...гын ба барилгын мате- ...промышленностиин ху- ...профсоюзай ЦК-гай сек- ...А. Олекунов түрүүлжэ ...барилгын организацинуу- ...ялгые бүри наринаар, ...эблэхэ шухала бай- ...тралхадаа, социалис му- ...унис ажалай түлөө мү- ... hайнаар хүтэлбэрилхэ, ... ба түлөөhые улам на- ...олготой хэдэ хэдэн ...ые оруулаа. Мүн лэ ...ууд тухай «Уралмашза- ...юзай комитедэй тү- ...И. Рябков, Ой модоной. ... модо болбосоруулгын ...тиин хүдэлмэришэдэй ...ЦК-гай секретарь Н. Н. ...олгоградай «Красный ...металлургическа за- ... түрүүлэгшэ В. И. ... бусад хэлэhэн байна. ...шанар hайжаруулхын ... тухай профсоюзуу- ... областной соведэй ...Н. Никитин хөөрөө. Го- ... продукци бүтээжэ ту- ... нүрысөө дэлгэрүүлхэ ...овай промышленна ...дай хүдэлмэришэд ба ...гаргаhан байха юм. Тэ- ...тхы орон дотор үргэ- ... өөрын тамгатай бай- ... хүдэлөөн Саратовай, ... хүдэлмэришэдэй дун- ... дэлгэрнэ гээд А. Н. ...Алматта, арьбалал- ...ельмашай» завкомой ...И. Д. Шабанова гол тү- ... байна.

... үсэблэлгэ ба хүтэл- ...н олон ажалшадые ха- ...руу дуй дуршэл нэбтэ- ... профсоюзуудай гол зо-

рилгонуудай нэгэн болоно. Үйлэдбэриин сагүргэлжын зүблөөнүүдэй хүдэлмэрииe нарижуулан hайжаруулха тухай олон хүн хэлэhэн байха юм. Энэ темээр—Татарhаа ерэhэн делегат **Г. Т. Абрамова,** Украинын профсоюзуудай республиканска соведэй таhагые даагша **В. Н. Жихарева** болон бусад хэлээ.

Олонитын конструкторска, технологическа бюронуудай, экономическа шэнжэлэлгэ хэдэг бюрогой эдэбхиие дээшэлүүлхэ, научно-техническэ бүлгэмүүдэй, ВОИР-ай организацинуудай ажал ябуулгые hайжаруулха зорилготой hанамжа, дурадхалнуудые зохёохо хэрэгтэ секциин заседани дээрэ горитой анхарал хандуулагдаhан байна.

Кадрнуудые бэлдэхэ, хүмүүжүүлхэ, түбхинүүлхэ тухай. Калининска торгон бүд нэхэдэг фабрикын директор **З. В. Кондратьева,** Ригын «ВЭФ» заводой директор **В. Я. Биркенфельд** болон бусад хэлээ.

Секци дээрэ үгэ хэлэhэн хүдэлмэришэд, үйлэдбэриин командирнууд ба эмхидхэгшэд, профсоюзна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд олон үнэтэ дурадхал оруулаа. Эдэ дурадхалнуудай үндэhөөр ВЦСПС-эй. профсоюзуудай центральна комитедүүдэй. профсоюзуудай соведүүдэй өөрынгөө ажал ябуулгада хүтэлбэри болгохо hанамжанууд зохёогдоhон байна.

Ажалые хамгаалха, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадые ажаhуудалай талаар хангаха, үйлэдбэриие бүри болбосоноор эрхилхэ секци дээрэ Геолого-бэдэрэлгын эрхилдэг хүдэлмэришэдэй профсоюзай ЦК-гай түрүүлэгшэ **П. И. Шелахин** үгэ хэлэхэдээ. ажаллахада хоротой эрхэ байдалтай үйлэдбэринүүдэй цехүүдэй болон мэргэжэлнүүдэй списогые хубилгаха тухай, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай ажалые хамгаалха шухала болоhон газартань нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха тухай дурадхал оруулаа. Энэ дурадхалыень бусад үгэ хэлэгшэд дэмжэhэн байна.

Хүдэлмэришэдые тусхай хубсаhаар хангалгые hайжаруулха, ой модоной промышленностиин геолого-бэдэрэлгын партинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажаhуудалай эрхэ байдал hайжаруулха тухай дурадхалнуудые үгэ хэлэгшэд оруулаа.

Хүдөө ажахыда ажалай эрхэ байдал саашадаа hайжаруулгада хамаатай хэдэ хэдэн тодорхой дурадхалнуудые делегадууд оруулаа. Хүдөө ажахыда ажал хамгаалха бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институт байгуулха тухай Тульска областиин хүдөө ажахын ба бэлдхэлэй хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай профсоюзай главна техническэ инспектор **И. И. Шак** дурадхаа. Энэ дурадхалыень бусад үгэ хэлэгшэд дэмжэhэн байна. Социалис ажалай журамай түлөө бүри шангаар тэмсэхэ шухала байhан тухай олон делегат хэлэhэн байна.

Гүрэнэй социальна страхованиин, ажалшадай элүүрые хамгаалгын ба амаралта эмхидхэлгын асуудалнуудай талаар секциин заседани дээрэ профсоюзуудай Московско областной соведэй секретарь **С. Н. Марнешин** үгэ хэлэжэ, hонирхолтой дурадхал оруулаа. hэргылэлгын ба элүүржүүлгын хүдэлмэри эмхидхэхэ, хүнэй саг зуура ажал хэжэ шадахаяа болилгые үсөөрүүлхэ талаар hайн үрэ дүн туйлаhан предприятинуудай, организацинуудай, медицинскэ эмхи зургаануудай коллективүүдые урмашуулха шухала байhан тухай тэрэ асуудал табяа.

Хоёр амаралтын үдэртэй, табан хүдэлмэриин үдэртэй неделидэ ороод байхадаа, ажалшадай амаралтые hайнаар эмхидхэхэ дурадхалнуудые съездын делегадууд оруулаа.

Хүмүүжүүлгын, культурно-ниитын хүдэлмэриин асуудалнуудай секци дээрэ тодорхой hанамжа. дурадхалнууд баталан абтаа. Культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай түрүүлэгшэ **М. В. Пашков,** Украинын профсоюзуудай соведэй секретарь **Л. К. Шендрик,** Калевальска библиотекые даагша **В. Е. Никутьева** (Карелиин АССР), профсоюзуудай Ленинградска областной соведэй секретарь **В. В. Круглов** болон бусад секци дээрэ үгэ хэлэhэн байна.

СССР-эй профсоюзуудай XIV съездын ээлжээтэ пленарна заседани Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо мартын 2-ой үдын хойно болоо. ВЦСПС-эй тоосоое, Центральна шалгалтын комиссиин элидхэлые делегадууд зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлбэ.

Профсоюзуудай Московско областной соведэй түрүүлэгшэ **Г. В. Подельщиков,** Челябинска тракторна заводой мүлигшэ, коммунис ажалай ударник **В. М. Смирнова,** профсоюзуудай Татарай областной соведэй түрүүлэгшэ **А. А. Мильмухаметов** үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Сенегалай, Урда Йеменэй Арадай Республикын, Канадын, Ливиин, Панамын, Ирагай, Индонезиин болон бусад оронуудай түлөөлэгшэд заседани дээрэ үгэ хэлэжэ, съездын делегадуудые амаршалаа.

Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Соведэй тоосоое. Центральна шалгалтын комиссиин элидхэлые съезд дээрэ зүбшэн хэлсэлгэ мартын 2-то дүүрэhэн байна.

ВЦСПС-эй Түрүүлэгшэ **А. Н. Шелепин** түгэсхэлэй үгэ хэлээ. Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ, съездын бүхы хүдэлмэри политическэ дээдэ хэмжээндэ, ёhотойл демократизмын эрхэ байдалда эмхитэй hайнаар, бүхы бага ба ехэшье асуудалнуудые шадамараар шиидхэлгын оршон байдалда үнгэржэ байна гэжэ тэмдэглээ. Энэ хадаа съездын делегадуудай. тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадалсажа байгаа бүхы делегацинуудай ехэ габьяань болоно.

Съезд дээрэ үгэ хэлэhэн түрүү хүдэлмэришэдтэ, үйлэдбэри дээрэ шэнэ юумэ үүсхэгшэдтэ, инженернүүд болон эрдэмтэдтэ, предприятинуудай, гүрэнэй центральна органуудай болон ниитын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ. коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдтэ. совет ажалшадай бүхы уетэнэй түлөөлэгшэдтэ А. Н. Шелепин халуун баясхалан хүргөө. Советскэ Союзай ажалшад ба профсоюзуудтай аха дүүгэй хани барисаанай мэдэрэлтэй байhанаа элирхэйлhэн хариин нүхэдтэ тэрэ хандажа, халуун баясхалан хүргөө.

Коммунис партиие тойрон совет профсоюзуудай батаар жагсанги байhые съезд харуулаа гээд ВЦСПС-эй Түрүүлэгшэ мэдүүлбэ. Манай съездын хүдэлмэриин удха ба ябаса совет профсоюзуудай политическэ ба эмхидхэлэй талаар ехээр батажаhые. партиин табидаг эрилтын ёhоор хэдэн олон миллион совет ажалшадта коммунизмын hургуулиин үүргые мүнөөнэй эрхэ байдалда бүри ехэ эршэтэйгээр, эдэбхитэй ба шадабаритайгаар бэелүүлхээр тэдэнэй хүсэл бэлэн байhые гэршэлжэ үгэнэ.

Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Соведэй хүдэлмэриие съезд нэгэн дуугаар hайшаагаа.

Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ түгэсхэлэй үгэ хэлэхэhээ арсаа. Центральна шалгалтын комиссиин тоосоое съезд баталhан байна.

Тиигээд үдэшын заседани дүүрэб. СССР-эй профсоюзуудай XIV съезд мартын 4-дэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

(ТАСС).

КОММУНИС БОЛОН ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ПАРТИНУУДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭНЭРЭЙ

БУДАПЕШТДЭХИ КОНСУЛЬТАТИВНА УУЛЗАЛГА

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Консультативна уулзалгын табадахи үдэрэй хүдэлмэри тухай иимэ коммюнике мартын 2-то тараагдаа: Консультативна уулзалга пятницын үдэр хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. Арнольдо Феррето Сегура—Коста-Рикын Арадай авангард гэжэ партиин Политическэ комиссиин гэшүүн, Центральна Комитедэй секретарь, Владимир Коуцкий—Чехословакиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй секретарь, Иб Нерлюнд—Даниин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүн ба секретарь—гэгшэд заседани дээрэ түрүүлэгшээр hууба. Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин делегаци Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэрэй Будапештдэхи консультативна уулзалгада хабаадагшадай бүтэдын дуугаар абаhан, вьетнам арадта эльгээгдэхэ талархалтын бэшэгые Вьетнамай Демократическа Республикын элшэн сайд Хоанг Луонгодо, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтhоо Будапештдэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхиин толгойлогшо Динь Ба Тхи гэгшэдэ Будапештдэхи консультативна уулзалгын секретариадай даалтабаряар барюулаа гэжэ заседаниин түрүүлэгшэ мүнөөдэр түрүүлэн үгэ үгэхынгөө урда тээ мэдээсэбэ.

Хоанг Луонг, Динь Ба Тхи гэгшэд тус талархалтын бэшэгэй түлөө ехэ баясхалан хүргэhэн үгэнүүдые хэлээ. Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэл ба эдэнэй дэмжэлгэ үзүүлжэ байhан ябадал вьетнам арадай илалта туйлаха нилээд ехэ ашэ нүхэсэл болоно гэжэ Хоанг Луонг онсолон тэмдэглэбэ. Коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай талархал Урда Вьетнамай патриодуудай мүнөөнэй дайтолгын оршон байдалда онсо ехэ зориг бадаруулха нүлөө үзүүлнэ гэжэ Динь Ба Тхи тусхайлан тэмдэглэбэ.

Владимир Коуцкий, Чехословакиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй секретарь, үгэ хэлэжэ эхилхынгээ урда тээ Чехословакиин Коммунис партиин делегациин үмэнэhөө иимэ удхатай тобшо мэдүүлгэ хэбэ: эндэхи уулзалгаhаа Румыниин Коммунис партиин делегациин гаража ошоhониинь шаналмаар байна. мүн Румыниин делегациин ябуулгые. илангаяа эндэ хэлэhэн hүүлэй үгые тон таарамжагүйдэ тоолоноб. Энэ асуудал дахинаа зүбшэн хэлсэхэ эрхэ Чехословакиин Коммунис партиин делегаци өөртөө үлөөнэ гэбэ.

Уласхоорондын байдалай ба революционно хүдэлөөнэй гол гол асуудалнуудаар hанал бодолоо зүбшэн хэлсэхэ, нэгэдэлэй бэхижүүлгын ашатуhада иимэ юумэ хэхэ тон шухала болоhые аха дүү партинуудай нэгэн hаналтайгаар мэдэржэ байhыень олон коммунис партиин хабаадалгатай энэ консультативна уулзалга тодоруулба.

Чехословакиин Коммунис парти коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые революционно тэмсэлэй бүхы орёо. олон янзын асуудалнуудтай холбон харана. тэрэшэлэн партинуудай хүдэлмэрилдэг оршон байдалые, тус хүдэлөөнэй гурим заншалай олон янза байhые хараадаа абалсажа. Коммунис хүдэлөөнэй хамтын ябуулга хэхэ тон шухала болоhые, тэрэшэлэн энэ хүдэлөөнэй хамтын тааруу ябуулгада саашадаа hаад ушаруулжа болохогүй байhые империализмын эзэрхэг түримхэй ябуулгын шэнэ ааша бүхэн эли тодоор гэршэлнэ. Бүхэдэлхэйн зүблөө байгша оной hүүл багта, Москвада зарлаха гэhэн hанамжые Чехословакиин Коммунис парти зүбшөөнэ.

Иимэ зүблөөн гансал hанал бодолоо зүбшэн хэлсэлгээр хизаарлаха ёhогүй, зүблөөнэй үрэ дүнгүүд коммунис партинуудай хамтын үг зорилгонуудай тодорхойлогдоhон политическэ шиидхэбэринүүд дотор согсологдохо зэргэтэй гэбэ.

Джек Уоддис, Великобританиин Коммунис партиин Гүйсэдкомой ба Политическэ Комитедэй гэшүүн, үгэ хэлэхэдээ, гурбан гол зүйл дээрэ тусхайлан тогтоо. Нэгэдэхинь, юуб гэхэдэ, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай зүблөөн империализмын мүнөөнэй байдалые тодорхойгоор шэнжэлхэ, империализмда эсэргүү ябуулгануудые уласхоорондын оршон соо hанал нэгэтэйгээр, амжалтатайгаар бэелүүлхэ онол арганууд тушаа зохихо тобшололнуудые хэхэ ёhотой. Империализмда сэхэ эсэргүүсэн тэмсэжэ байгшадта ямар ехэ туhаламжа хайшан гээд үзүүлхэ тухай асуудал хаража үзэхэ; баатар габьяата вьетнам арадта туhалха зорилготой олон ябуулгануудые шэнэ далисатайгаар хайшан гээд дэлгэрүүлхэб гэhэн асуудал зүбшэхэ илангаяа шухала байна.

Хоёрдохинь, юуб гэхэдэ, элдэб партинуудай баримталдаг хараа бодолнуудай талаар гараhан арсалдаануудыел, үзэл бодолдо хабаатай бусад асуудалнуудыел зүбшэн хэлсэхэ зүблөө зарлахые Великобританиин Коммунис парти эрид буруушааха байна гэбэ. «Тиимэ зүблөө зарлаха гэhэн hэдэлгэ уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэхи түгшүүрил ба hанал бодолой алтасалые бүри hүжэрөөжэ болохо» гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Гурбадахинь, юуб гэхэдэ, саашанхи иимэ зүблөөнүүд дээрэ hанал бодолоо элеэр хэлэхэ ябадал хангаха шухала гэжэ Джек Уоддис онсолон тэмдэглэбэ. Энээнhээ коммунис партинуудай айха юумэн үгы. Харин өөрынгөө ажал ябуулгые шадаал hаа олондо мэдэгдэхээр бэелүүлбэл. нилээд оногдохо болоно. Уласхоорондын зүблөөтөө байгша оной hүүл тээшэ, Москвада үнгэргэбэл тон таарамжатай гэжэ Великобританиин Компартиин делегациин хүтэлбэрилэгшэ hанамжалба.

Жан Киль, Люксембургын Коммунис партиин Политбюрогой гэшүүн: Арсалдааень хангалтатайгаар шиидхэхын тула шухала бүхы юумэнэй хэглэбэшье, тус уулзалгаhаа румын нүхэдэй гаража ошоhон тушаа шаналhанаа үгынгөө эхиндэ элирхэйлэн мэдүүлбэ. Үгэ хэлэhэн румын түлөөлэгшын зүйhөө үндэhэ баримтагүйгөөр гэмнэгдэhэн зарим аха дүү партинуудай түлөөлэгшэдтэ Люксембургын делегациин талархажа байhые элирхэйлхэтээ хамта, заhаршагүй юуншье эндэ болоогүй гэжэ найдаhанаа тэмдэглэбэ.

Люксембургын Коммунис парти уласхоорондын шэнэ зүблөө зарлаха бодомжые анханhаа хойшо дэмжэдэг байhан юм. 1965 оной мартын 18—19-дэ, hүүлэй партийна съездын баталан абаhан шиидхэбэри энээниие гэршэлнэ гэбэ, Империализмда эсэргүү тэмсэлдэ Советскэ Союзай дүүргэжэ байгаа шиидхэхы үүргые Жан Киль үгынгөө түгэсхэл дотор тэмдэглээ.

Эндрю Барр, Хойто Ирландиин Коммунис партиин гүйсэдкомой түрүүлэгшэ иигэжэ хэлэбэ: Энэ зүблөөндэ коммунис ба хүдэлмэришэнэй 66 партиин хабаадажа байhаниинь, тэрэшэлэн консультативна уулзалгада бусад партинуудай үнэн сэльхэлhээ амжалта хүсэжэ байhан ушар коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай шэнэ зүблөө зарлаха бэлэдхэлэй хүдэлмэриин бата бэхи үндэhэ hуури болоно.

Амгалан тайбан байдалда тохёолдоhон аюулые, мүн манай арадай ба уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин оршон байлгала, ажабайдалай хэм хэмжээндэ тохёолдоhон аюул зайсуулха асуудалнуудые шэнэ зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэхэ шухала.

Монополинуудай дайтолгодо. тэдэнэй нэгэдэлгэдэ, манай экономикые тэдэнэй мүлжэдэг ябадалда эсэргүүсэн тэмсэхэ асуудалнууд манай орондо тон шухала байна.

Империализмын хүгжэлтэдэхи мүнөөнэйнь шата манай арадта, хэдэн зуун жэлэй турша соо дарлагдан мүлжэгдэжэ байгаа арадта тон муу хойшолонгуудые ушаруулжа болохо гэжэ онсолон тэмдэглэбэ.

Луис Карлос Престес, Бразилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь иигэжэ мэдүүлээ: Үнгэрэгшэ жэлэй декабрь соо болоhон манай партиин VI съезд Коммунистнуудай бүхэдэлхэйн зүблөө зарлаха hанамжа дэмжэхэ тухай шиидхэбэри баталан абаhан юм. Дэлхэй дээрэхи хубилалтанууд, тэдээнhээ уламжалан хүнүүдэй ухаан мэдэрэлдэ болоhон хубилалтанууд иимэ зүблөө зарлалгые зайлашагүй шухала болгоо. 1960 онhоо хойшо үнгэрhэн үе соо социалис оронууд, социализмын сүртал бодолнууд арадуудай дунда политическэ, моральна ехэ хүндэтэй болонхой. Гэхэ зуура, империализм. илангаяа Хойто Америкын империализм, улам ехээр гансаардажа. гүүлгэ гаража байнхай.

Орон доторхи байдал тухайдаа хэлэхэ зуураа. Престес иигэжэ дурдаба: Бразилиин улад зоной политическэ hэшхэл бодолынь ше нимэл шэглэлтэйгээр хүгжэнэ. Империалистнуудай туhаламжаар 1964 ондо засаг эзэлhэн диктатура түрүүшээр ороной дундуур ангинуудай зүгhөө дэмжэгдэдэг байhан аад. харин мүнөө эрондоо. арад зондоо харша политика ябуулhанhаа уламжалан, үнэндөө империализмда эсэргүү үзэл бодолтойгоор олонитые хүмүүжүүлхэ, гэгээрүүлхэ ябадалда. хэды дурагүйшье hаа. зүндөө туhална. Империализмда эсэргүүсэн тэмсэгшэ хүсэнүүд урда урдынхиhаа hураггүй олон хүнүүдые мүнөө өөрынгөө зэргэдэ элсүүлэн жагсаанхай. Манай парти уласхоорондын зүблөө зарлалгые тон шухалада тоолоно, юундэб гэхэдэ, иимэ зүблөөн хүгжэлтын шэнэ ушар байдалнуудые научна ёhоор шэнжэлэн. Бразилидахи империализмда эсэргүүсэгшэ тэмсэлшэдэй дунда политическэ хүдэлмэри бүри hайнаар ябуулха хэрэгтэ туhа хүргэхэ hэн.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэл. пролетарска интернационализм ба партинууд хоорондын hаналаа нэгэдэлгын гол ёhые зүбөөр хэрэглэлгэ империализмда эсэргүү тэмсэлэй амжалта туйлаха гол нүхэсэл болохо байна гэжэ Луис Карлос Престес үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ.

Шон Нолан, Ирландиин Хүдэлмэришэнэй партиин Гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, үгэ хэлэхэ зуураа. Вьетнамай асуудалаар абтаhан документ тухай hануулан дурдаба.

Мануэл Да Силва, Португалиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй секретарь иигэжэ хэлээ: Тус уулзалга Португалиин Коммунис партиин мэдүүлгэнүүд дотор найруулагдаhан бодомжонуудта үнэндөө гаарана. Энэ уулзалгамнай уласхоорондын зүблөөнэй үг зорилго ба зүблэхэ зүйл тушаа, бэлэдхэлэй хүдэлмэриин онол арга тушаа партинуудай хоорондоо зүбшэн зүблэрхэ ябадал түйлалгаар гол түлэб хизаарлагдаха ёhотой, эүгээр тэрэнэй болзор эсэслэн тоггоогдохогүй болоно. Эндэ хабаадажа байhан гү, али хабаадаагүй партинуудай Центральна Комитедүүдые уулзалгын гол материалнуудтай танилсуулха. тиигээд хоёр гү, али гурба hарын үеэр шэнэ. баhал консультативна уулзалга зарлаха гэhэн шиидхэбэри гаргаха шухала байгаа.

Зүблөөнэй үг зорилгонь—партинуудай хоорондын бүри нягта харилсаа холбоо, коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэл хангаха ябадал болоно. Энэ зүблөөн ямар нэгэн аха дүү партинуудые буруушаахын гү, али гаргаан зайсуулхын тула хэрэглэгдэхэ ёhогүй: энээнэй зүблэхэ зүйлынь — империализмда эсэргүү тэмсэлэй гол нэгэдэлнүүдые тодорхойлхоор, хараалхаар байха зэргэтэй гэжэ Португалиин Коммунис парти тооложо. Энэ зүблөөндэ бүхы коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай, тэрэ тоодо 1960 онhоо хойшо бии болоhон партинуудайшье хабаадаха арга боломжо олгогдохо ёhотой. Уласхоорондын зүблөөн дээрэ, мүнөөнэй уулзалгадал, бэлэдхэлэй хүдэлмэриин үедэхидэл адляар, hанал бодолоо хэлэхэ, хамтааран шэнжэлэлгын, хабаадаhан партинуудай үтээ ойлголсолгын үрэ дүн болохоор тобшолололнуудые гаргаха арга боломжо бүхы партинуудта олгохо зэргэтэй гэбэ.

ТАСС-ай МЭДҮҮЛГЭ

...тохойн зоноhоо ойрын ...үүдээ гаргаха тухай ...ительствын шиидэлэн- ...лэн, энэ районда Анг- ...гай ударидалга доро сэ- ... байгуулха гэhэн түсэ- ...үүдэй зонхилхы бү- ... үедэ хараалжа байн- ...США-гай гүрэнэй секрета- ... Ю. Ростоу, США-гай ... өөрынь түлөөлэгшэ Ю. ... тададын хэрэгүүдэй ... министр Робертс ... Зүүн зүгэй хэдэ хэ- ... нэислэлнүүдтэ hая- ... өөhэдыгөө хамтаа- ... системэ» гэдэгые бай- ... элдэб вариантнуу- ... гэhэн hэдэлгэнүүдые ... байха юм. Ю. Ростоутай ...оо, энэ булэглэлэй гол ..., Турци, Пакистан, ... Арави ба Кувейт ...

... США-гай «сэрэгүү- ... байха» шухала тухай ... хээрэлдэдэг ... тээшэ американ ... эльгээгдээд

... ганнууд хамгаалгануудые үүд- ...скэ тохойн зоны

оронуудай аша туhые «хамгаалагшад» гээшэбди гэжэ өөhэдыгөө нэрлэнэ, теэд тэдэнэр үнэхөөрөө шэнэ ёhоной колониалис зорилготой байhанаа далдалан нюужа шадахагүйл. Эдэ зорилгонуудынь ямар бэ гэхэдэ, хамагай түрүүндэ, Персидскэ тохойн зонодохи байгаалиин баялигуудые үбэйгүйгөөр дээрмэдэн, хэдэн олон миллиард долларой ашаг олзо удаан саг соо абажа байhан капиталис нефтиин монополинуудай байдалые аршалха ба бэхижүүлхэ ябадал болоно.

Дэлхэйн бусад районуудта бэелүүлэгдэдэг шэнги национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй амжалтатайгаар хүгжэлгэдэ hаад ушаруулха. Дүтын ба Дунда Зүүн зүгэй гүрэнүүдэй национальна бэеэ даанхай, дулдыданги бэшэ байдалые бэхижүүлгыень удаарууха зорилготой политика империалистнууд эндэ бэелүүлнэ. Тиихэдээ, «хубаарилан эзэмдэлты» гэhэн харата муухай тактика баримталдаг США-гай ба Англиин империалис этэгээдүүд энэ районой арадуудай ба оронуудай хоорондо бэе бэедээ hэжэглэлсэхэ, хёморолдохо ябадал дэлгэрүүлхэ hэдэлгэ гаргана.

Империалис гүрэнүүдэй хараалжа байhан түсэбүүдэй ехэ аюултай байhыень Дүтын ба Дунда Зүүн зүгэй оронуудта улам hайнаар ойлгодог болоожо байhаниинь гайхалтай бэшэ. Персидскэ тохойhоо хэдэн олон мянган километртэ оршодог гүрэнүүд ямар үндэhэ баримтаар энэ районой гүрэнүүд болон арадуудай «харгалзагшын» ба тэдэнэй аша туhые «харагшын» ямар нэгэн үүргые бэедээ даажа абаха эрилтэ табинаб гэhэн асуудал «өөhэдыгөө хамтаараа хамгаалха» уряануудhаа уламжалан гараха ёhоорооl гарана бшуу. Хоорондохи харилсаануудыень муудхааха, араб гүрэнүүдэй нэгэдэлдэ түбэг татаха, арабуудтай Ираниие туласалдуулха, мүнөө үе сагай асуудалнуудhаа, илангаяа Израилиин империалис эзэрхэг түримхэй ябуулгын хойшолонгуудые усадхаха зорилгонуудhаа тэдэнэй анхаралые hамааруулха гэжэ шэнэ ёhоной колонизаторнуудай hэдэдэг дээрэhээ Персидскэ тохойн оронуудай hанаагаа зоболот болоhониинь яhала ойлгосотой.

Абтаhан мэдээнүүдэй ёhоор «өөhэдыгөө хамтаараа хамгаалха системэ» гэдэгые байгуулха тухай дурадхалые Ирак, Иран, Кувейт, Пакистан, Турци буруушааhан байна. Персидскэ тохойдо хариин хамаарал-салгые буруушаажа үгэ хэлэхэдээ, Иранай премьер-министр Ховейда иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, «Англиин нэгэ үүдээрнай гаража ошоходонь, нүтөөлэ үүдээрнай Америкэ орожо ерэхэ гү, али Англи ямар нэгэн шэнэ баг үмдөөд, бусажа ерэхэ ёhогүй».

Бүрин эрхэтэ оронууд болон арадуудай национальна ашаг туhые империалистнуудай халдан оролгоhоо хамгаалха политикадаа үнэн сэхэ байдаг дээрэhээ, СССР-эй урда захын хилэнүүдэй аюулгүй байлгада неоколониализмын түсэбүүд эсэргүү шэглүүлэгдэдэг гэжэ ойлгодог дээрэhээ Советскэ Союз халаа Персидскэ тохойн районой оронуудай хэрэгүүдтэ хамааралсаха, тэдэндэ өөhэдынгөө дура хүсэлые баадхаха гэдэг США-гай, Англиин эзэрхэг түримхэй этэгээдүүдэй хэжэ байhан шэнэ hэдэлгэнүүдые эрид шууд эсэргүүсэн буруушаана. Эдэ оронуудай арадууд имагтал өөhэдөө хуби заяатаа тодорхойлхо эрхэтэй. Энэ районда колониализмын ба шэнэ ёhоной колониализмын түргэнөөр усадхагдаха түдам Дүтын ба Дунда Зүүн зүгые бата бэхи эб найрамдалай. арадуудай хоорондын харилсаа холбооной зоно болгохо зорилго бүри амжалтатайгаар шиидхэгдэхэл.

...ҮРГЭНӨӨР, ШАНАРТАЙГААР

... (Телефоноор абта- ... зун балдэ, тэргээ ...гэжэ хүнүүд хэлсэ- ...мэршье хүдэлмэ- ...үлжархёод лара- ...гаар хэжэ байн- ...маг юумээ хэhа ...шанартайгаар бу- ... удхатай ааб

... машина заhа- ... хэлэхэдэ таа- ..., хабарайнгаа та- ... бүхы трактор, ... мүнөө үбэлэй саг- ...тайгаар заhаба- ... шухала ха юм.

...hээр, аймагай ... жэл бүри тон ... тэхеэрэлгэтэй ...тракторнууд оло- ...hээ тэдэ орёо ...эрэлгэтэй трак- ...ээр заhабарилха, ...гаар тааруул- ... нилээд харюу-

салтатай хэрэг.

hүүлэй хэдэн жэлдэ манай совхоз дуршэл шадабаритай үнинэй механизаторнуудые техникэ заhабарилгадаа саг үргэлжэ хүдэлхөөр табидаг болонхой. Энээнэй ашаар Аргатын совхоздо трактор болон газар элдүүрилхэ бусад машинануудай заhабарилга hураггүй шанартай болоо, заhабарилгын ажалай бүтээсэшье дээшэлээ. Урдань эбдэрhэн трактораа мастерскойдо орууламсаараа рамадань хүрэтэр задалжархидаг hаа, харин мүнөө тиигэнгүй заhабарилхаhаа урид узел бүхэниинь шэнжэлэн шалгажа, хаража, «үбшэниинь» тодоруулан, ямар заhабари хэрэгтэйб гэжэ элирүүлээд, эмхи гуримтайгаар задалдаг болообди.

Тиигэжэ тракторай бүхы оньhон түхеэрэлгэнүүдые амяар амярайнь узел болгожо заhабарилхада хүдэлмэринь түргэн, hайн шанартайгаар бүтээгдэнэ.

Мүнөө бии байгаа сеялкэ болон газар элдүүрилхэ бусад машинануудай тарилгадаа бэлэн болгогдонхой. Тиихэдэ заhабарилагдаха ёhотой 30 тракторай 23-ниинь хүсэд бэлэн болгогдожо гаранхай. hүүлэй үедэ запасной хэрэгсэлнүүдэй дутадаhанhаа уламжалан, 7 трактор заhабарилагдаха дад, удааржа байна. Теэд энээн тушаа Баргажанай «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэйхид болон аймагай управлениин хүтэлбэрилэгшэд мэдэжэ байбашье, анхаралаа хандуулнагүй.

Мүнөө машина, техникэ заhабарилгада үнинэй механизаторнууд: Надмид Шагжин, Түмэн-Баяр Ванюшкеев, Пурбо Хобраков, Прокопий Власов, Базар Очиров гэгшэд үдэр бүриингөө даабариие hайн шанартайгаар ходо үлүүлэн дүүргэнэ.

Б-М. САНГАЕВ.
Аргатын совхозой главна инженер.

АРТИЛЛЕРИИН АХАМАД МАРШАЛ Н. Н. ВОРОНОВЫЕ ХҮДӨӨЛҮҮЛГЭ

Сэрэгэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, Коммунис партиин үнэн хүбүүн, Советскэ Союзай Герой, артиллериин ахамад маршал Николай Николаевич **Вороновтой** Москва мартын 2-то шаналал гашуудалтайгаар хахасаба.

Хүдөөлүүлгэ эмхидхэхэ комиссиин түрүүлэгшэ, СССР-эй Оборонын министрэй орлогшо, Советскэ Союзай маршал К. П. Москаленко Улаан талмай дээрэ шаналал гашуудалай митинг нээгээ.

СССР-эй Оборонын министрэй орлогшо, армиин генерал С. Л. Соколов, Мосэнергиин 20-дохи ТЭЦ-эй машинист, Социалис Ажалай Герой В. А. Моисеев, ракетнэ сэрэгүүдэй, хуурай газарай сэрэгүүдэй артиллериин командалагша, артиллериин маршал К. П. Казаков гэгшэд митинг дээрэ үгэ хэлэбэ.

Шаналал гашуудалай митинг дүүрээ гэжэ соносхогдобо. Үнэhэтэй урна Кремлиин ханадахи тусхай хүнды соо табигдаад, дурасхаалай самбараар бүглэгдэбэ.

Тэрээн дээрэ иимэ үгэнүүд бэшээтэй:

Николай Николаевич
ВОРОНОВ

5	2[illegible]
18—99	19—6[illegible]
V	II

Советскэ Союзай Герой, артиллериин ахамад маршал Николай Николаевич Вороновто сэрэгэй hүүлшын хүндын ёhолол хээд, Сэрэгэй академиин hурагшад hүр жабхалаата марш доро Мавзолейн урдуур дабшан үнгэрбэ.

(ТАСС).

АЖАЛАЙ ЗЭРГЭЭР — АМЖАЛТА

Эхынгээ бүхы наһан соогоо гансал хони, мал харууһалһан дээрэһээ би бага балшар наһандаа малда, иламгаяа нарай малда ехэл дуратай һэм. Эжымни минии һая мэдээ орожо ябахада, хонишоноор ажалладаг байһан. Тиихэдэ би хонидой түрэхэдэ, хүн сагаан хурьгадтай адли лэбхэрэлдэн хүхижэ наадагша бэлэйб. Һургуулида ябажа эхилхэдэмни, эжым һаалишан болоо. Һургуулида һуража байхадаа эжыдээ тугалнуудаа эдеэлүүлхэдэнь, үнеэдээ һаахадань туһалдаг байһамби. Энэ үедэ эжыгээ дахажа, үнеэ һаажа һураа бэлэйб.

Манай бүлэ ехэ байһан. Би бүлэ соогоо хоёрдохи хүбүүниинь һэм. Иимэ дээрэһээ бүлэдөө туһалха гэжэ шиидээд, үдэшын һургуулида ябажа эхилбэб. Түрүүшээр эжынгээ ажалладаг гүүртэ дээрэ тугалшанаар хүдэлөөб. Хэдэн жэлэй үнгэрөөд байхада, колхозой правлени намайе һаалишан болгоо һэн.

Тэрэ гэһээр 13 жэл үнгэрөө. Түрүүшээр хүшэрхэн байгаа. Тэжээлэй хоол дуталдадаг, өөрөө дуршэл багатай дээрэһээ үнеэнһээ жэлдээ 2000 килограмм һү һаадаг һэм. Тэрэ сагта аймагаймнай һаалишад тиимэшье ехэ һү һаадаггүй байһан.

Он жэлнүүдэй ошохо тума аймаг доторнай үбһэ тэжээл элбэгжэжэ, гүүртэнүүд дээрэхи зоотехническэ хүдэлмэри һайжаржа, һаали нэмэжэ эхилээ бэлэй. Эдэ һүүлшын жэлнүүдтэ зарим һаалишад үнеэн бүриһөө жэл соогоо 3000—4000 килограмм һү һаадаг болобо. Һаалишадай ажалдаа иимэ амжалта туйлажа эхилхэдэ, бишье тэдэнһээ дутуугүй һү һаахын тула ехэ оролдогшо бэлэйб.

Би түрүүшээр Жаргалантын һаалиин гүүртэ дээрэ ажаллагша һэм. Гурбан жэлэй саада тээ манай үүлтэртэ малай фермые колхозой правлени Дунда-Бухэн нүүлгэбэ. Намда тиихэдэ жэрэбэй ёһоор 13 үнеэ даалгаа бэлэй. Шэнэ үнеэдые абаһаар хайшан гэжэ ехэ һү һааха тухайгаа бодомжолжо эхилээ һэм. Тиихэдэ Сэлэнгын совхозой һаалишан Надежда Талванкина, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Ныдкид Жалсанова, «Байгал» племхозой һаалишан Бронникова гэгшэд аймаг, республика соогоо ехэ һү һаадаг байһан. Һү ехээр һаадаг хүнүүдэй дунда эрэшүүлэй нэрэ орой дуулдахагүй. Энээн дээрэһээнь эрэ һаалишад Буряад орон доторнай хомор гэжэ һанагша һэм. Ушар тиимэһээ эрэшүүлшье ехэ һү һаажа шадаха гэжэ эрхим ажалаараа харуулхые ехэл оролдожо эхилээ бэлэйб.

Түхэреэн жэл соо хаба шадалаараа оролдоһоной ашаар гурбан жэлэй саада тээ үнеэн бүриһөө 3000 гаран килограмм һү һаабаб. Би энэ амжалтаараа ехэл урмашажа, бүри һайнаар ажаллажа эхилбэб. Урзанда үнеэн бүриһөөмни 3428 килограмм һүн һаагдаба. Харин ойн баярай жэлдэ энэмни 4480 килограммда хүрөө бэлэй. Нёдондо даажа абаһан 13 үнеэдһээмни 17 тугал абтаһан байна.

Теэд би хайшан гээд ехэ һү һаадаг болообиб? Энэ асуудалда нэгэ-хоёр үгөөр харюусахань бэрхэтэй. Ажалдаа хайша хэрэгээр хандаад байбал, ямар һүн һаагдахаб даа. Ямаршье ажалда ябаһан хүн хаба шадал соогоо оролдобол, амжалта туйладаг. Ехэл оролдожо ажаллаһан дээрэһээ амжалта туйлааб гэжэ би һанагшаб. Оролдолгын хажуугаар эндэ үнеэ һааха дуршал шадабари хэрэгтэй. Дуршалгүй хүн хэды оролдоошье һаа, амжалта туйлахагүй. Дуршал шадабари тухайгаа дурдаха болоо һаамни иимэ.

Мууража турашаһан үнеэдһээ ехэ һүнэй абтахагүйнь мэдээжэ. Энээн дээрэһээ би үнеэдээ жэлэй дүрбэн сагта һайнаар эдеэлүүлжэ байхые оролдоноб. Жэшээнь, үшөө хүйтэнэй буугаагүй байхада, октябрь һарын эхеэр үнеэдээ дулаан байрада оруулжа, һайнаар эдеэлүүлжэ эхилнэбди. Эртэнһээ дулаан байрадаа ороһон үнеэд һү шэмээгэ алдадаггүй байна.

Мүнөө һаамхай үнеэн бүридэ дундa зэргээр 4—5 килограмм үбһэ, 20 килограмм гидролизно аргаар бэлдүүлагдаһан һолоомо, 20 килограмм силос, эды шэнээн бүрдүүг сүүдхэдэ үгэнэбди. Һаагдаһан литр һүндэ 500 грамм таряа талханай зүйл эдюүлэгдэнэ. Үнеэдые нэгэн доро эдеэлүүлхэ, һааха хэрэгтэй. Бидэ үглөөнэй 5 сагта үнеэдээ һаагаад, гидролиз үбһэн хоёрые үгэнэбди. Үдын 12 сагһаа 1—2 час болотор үнеэднай газаагуураа ябана. Энэ үедэ малдаа һолоомо үгэгшэбди. Газаа хүйтэн байгаа һаань, үнеэдые уни ябуулһанай үрэ байхагүй. Малайнгаа байрадаа ороhсоор һаагаад, бүрдүүг уулганабди. Үдэшын һаалиин һүүлээр үнеэднай силос эдидэг. Гүүртын бүхы һаалишад үнеэдээ нэгэн доро һааха, эдеэлүүлхэ ёһотой. Нэгэ һаалишанай үнеэдээ нүгөөдүүлһээ түрүүн һаажа дүүргээд тэжээл үгэбэлнь, һаагдажа байһан үнеэд һүеэ татадаг байна. Гадна үнеэ һаажа байха үедэ малай байра соо хашхаржа, шууяа гаргаха гээшэ тон буруу. Үнеэдые танижа эдеэлүүлхэдэ ехэл һайн. Зарим үнеэд хэды ехэ юумэ эдибэшье, һү багаар үгэдэг. Иимэ үнеэндэ һайн харууһан хэрэгтэй болоно. Харин нүгөө зариманиинь тансал эдеэлһэнэйнгээ зэргээр һү үгэдэг. Эдэ бүгэдые ехэл анхарха хэрэгтэй. Һаалишан бүхэн үнеэн бүхэнэйнгөө зангые һайнаар мэдэхэ ёһотой.

Үнеэдые сүүдхэдэ гурба дахин һааха хэрэгтэй. Урзанда бидэ үнеэдээ хоёр дахин һаадаг байгаабди. Тиихэдэ бидэ өөһэдөө үбһэеэ хуряадаг һэмди. Үнеэдээ сүүдхэдэ гурба дахин һаахадамнай, һүниинь нилээд нэмэжэ эхилээ. Түрүүшынхеэ түрэһэн гунжадые сүүдхэ соо 4—5 һаахада һайн. Тэдэнние һаахаһаа урид, һааһанайнгаа һүүлээр дэлэнтыень бүлеэн уһаар угаажа, массаж хэхэдэ һайн юм.

Нёдондо үбһэ тэжээлээр элбэг байһан дээрэһээ үнеэдээ хабар орой бэлшээридэ гаргаһан байнабди. Хабар эртэ зүһөөлэндээ нүүһэнэй үрэ байхагүй. Хүйтэндэ үнеэд хожоржо, һүеэ татахадаа болохо байна бшуу.

Зунай сагта үнеэдые үдэр һүнигүй бэлшээхэдэ зохид. Үнеэднай зундаа Ямка гэжэ газарта бэлшэнэ. Эндэ ногоониинь яһала һайн. Гадна бидэ зундаа үнеэдтээ бүрдүүг хэжэ уулганабди. Нэгэ литр һүндэнь 300 грамм таряа талханай зүйл хүртэхөөр үгтэнэ. Энэ үедэ үнеэдые үдэртөө хээрэнь һаахада һайн. Хура бороотой үдэр бидэ үнеэдээ хашаадань оруулжа һаанабди.

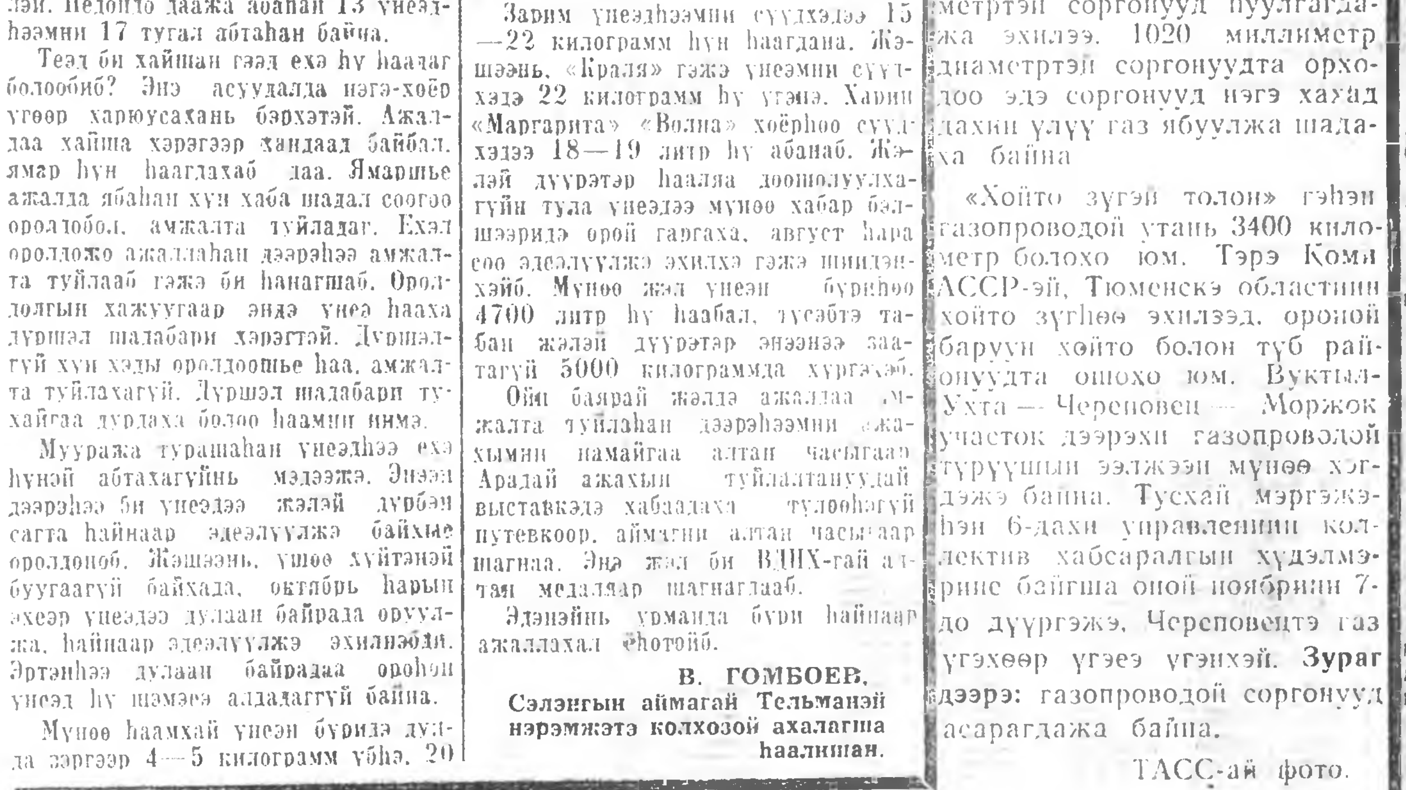
Би мүнөө жэл үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 4700 литр һү һааха гэжэ шиидэнхэйб. Энэ уялгаяа бараг дүүргэжэ байнаб. Январь һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 428 литр һүн һаагдаа. Февральда энэмни 400 килограмм болоо. Хоёр һара соо һаалимни нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо яһалахаиаар нэмэһэн байна.

Зарим үнеэдһээмни сүүдхэдээ 15—22 килограмм һүн һаагдана. Жэшээнь, «Краля» гэжэ үнеэмни сүүдхэдэ 22 килограмм һү үгэнэ. Харин «Маргарита» «Волна» хоёрһоо сүүдхэдээ 18—19 литр һү абанаб. Жэлэй дүүрэтэр һааляа доошолуулхагүйн тула үнеэдээ мүнөө хабар бэлшээридэ орой гаргаха, август һара соо эдеэлүүлжэ эхилхэ гэжэ шиидэнхэйб. Мүнөө жэл үнеэн бүриһөө 4700 литр һү һаабал, түсэбтэ табан жэлэй дүүрэтэр энээнээ заатагүй 5000 килограммда хүргэхэб.

Ойн баярай жэлдэ ажалдаа амжалта туйлаһан дээрэһээмни ажахымни намайгаа алтан часыгаар Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ хабаадаха түлөөһэгүй путевкоор, аймагни алтан часыгаар шагнаа. Энэ жэл би ВДНХ-гай алтаян медаляар шагнагдааб.

Эдэнэйнь урманда бүри һайнаар ажаллахал ёһотойб.

В. ГОМБОЕВ,
Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша һаалишан.

ШЭБХЫН «БУХАЛНУУД» ЖЭРЫЛДЭНЭ

⊙ Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда 11 мянга гаран тонно шэбхэ зөөгдөө. ⊙ Шэбхэеэ зундаа обоолоод, үбэлдөө таряалан, сабшалан дээрээ гаргана. ⊙ Шэбхэжүүлэгдэһэн газарһаа 2—3 дахин ехэ ургаса абтана.

Февраль һара дүүрэбэшье, шэмэрүүн хүйтэн буурангүй. Энээниие шалтаг баряад, зарим нэгэн ажахынуудта шэбхэ зөөхэ хүдэлмэриеэ гэдэргэнь татана, хабарай ерэхые хүлеэнэ.

Зүгөөр энэ хүдэлмэри Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда жэлэй дүрбэн сагта таһалгаряагүй ябуулагдадаг. Һаяхан энэ ажахын 1-дэхи отделенидэ хүрэжэ ерэхэдэ, томохон обоохойн дэргэдэ экскаватор тодхогдоод, тракторай тэргэнүүдтэ, автомашинын хоорбо ууд шэбхэ ашажа байба (1-дэхи зураг).

«С-153» түхэлэй экскаваторые дүрбэн жэлэй туршада капитальна заһабарилгада оруулангүйгөөр, нэгэшье һаадгүйгөөр хүдэлгэжэ байһан шадабаритай бэрхэ механизатор Василий Константинович Овчинниковтай уулзагдаа.

— Ноябрьһаа хойшо таһалгаряагүй хүдэлжэ байнаб. 10 мянга гаран тонно шэбхэ ашаалагдаал ха,—гэжэ тэрэ баяртайгаар мэдүүлбэ.

Үнэхөөрөөшье түс ажахы нёдондо намарһаа хойшо таряалан, сабшалан дээрээ 11400 тонно шэбхэ гаргаад байна. Тэрэнэй 10 мянга гараниинь Василий Овчинниковай отрядайхид зөөһэн байна.

Мүнөө энэ отрядта хүмэрюулдаг тэргэтэй 4 трактор, 2 самосвал шэбхэ зөөлгэ дээрэ ябана. Тэдэнэрэй нэгэн—Семен Дмитриевич Овчинников.

Семен Овчинников «МТЗ-5» тракторайнгаа хойно тэргэ шэгтагалаад лэ үглөөнэй 8 часһаа үдэшын 4 час хүрэтэр шэбхэ зөөдэг. Бэшэ нүхэдынь: Александр Овчинников, Павел Андреев, Павел Мясников бульдозерто хүдэлдэг Анатолий Лебедев гэгшэд булта эбтэй эетэйгээр, һаадгүйгөөр ажалладаг. Тэдэнэрэй зөөһэн шэбхын обоохойнууд таряалан, сабшалан дээгүүр жэрылдэнэ (2-дохи зураг).

— Үдэртөө 100 гаран тонно шэбхэ зөөгдэнэ,—гээд тракторист Семен Овчинников хэлээ.—Ингээд 1-дэхи отделенидэ обоолгдоһон шэбхэ зөөжэ дүүргээд, 4-дэхи отделенидэ ошохобди.

Ингэжэ түс ажахын механизаторнууд шэбхэ зөөхэ жэлэйнгээ түсэб үбэлдөө хахалдаг заншалтай. Энэ жэлдэ эдэнэр таряалан, сабшалан дээрээ 26 мянган тонно аргал шэбхэ гаргаха түсэбтэй. Энээнээ холо үлүүлэн дүүргэхэ аргатай.

— Үнгэрһэн зундаа 26 мянгаад тонно шэбхэ обоологдожо абтаа һэн,—гээд, совхозой главна мелиоратор

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЭДЭБХИ

Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой 3-дахи отделениин партийна эхин организаци (секретариинь нүхэр Таханов) нютагайнгаа залуушуулай дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулхын түлөө ехэ оролдолго гаргана. Юуб гэхэдэ, һая болотор эндэхи зарим залуу наһатан журам һулатай, ниитын ажабайдалда ёһоор хабаададаггүй байгаа.

Политическэ һуралсалай шэнэ жэлэй эхилхэдэ, эндэ «Кругозор» гэжэ кружок эмхидхэгдээ һэн. Тэрэ кружогой пропагандистаар залуу мэргэжэлтэ—отделениин агроном нүхэр Доржиев томилогдоо. Мүнөө энэ пропагандист һуралсалаа угаа шадамар бэрхээр ябуулна. Кружогтонь хорин комсомолшуу һурадаг юм. Ойлгосонь һайн. Хэшээл таһараа гэжэ байгаагүй.

Гадна эндэхи 9 залуушуул үдэшын дунда һургуулида, табан хүн механизаторнуудай һуралсалда ябажа байдаг.

Комсомол залуушуулайнгаа эдэбхи үүсхэл, эрмэлзэл хүсэлые дэмжэн, отделениин партийна эхин организаци тэдэнэй дунда ябуулагдаха хүдэлмэриие бүри үргэдхэхэ зорилгоор түсхай асуудал хамтынгаа суглаан дээрэ хаража үзөөд, тодорхой шиидхэбэри абаһан байха юм.

Б. МАШКИНОВ.

ЗАЛУУ КОММУНИСТНУУ[Д] ҺУ[...]

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой Политическэ гэгээрэлэй байшан соо геолог, багша, инженер болон элдэб мэргэжэлтэн—залуу коммунистнууд ээлжээтэ хэшээлдээ суглараба. Һаруул үргэн сонхотой лекци уншадаг таһаг соо орожо, булта шэмээгүй болоно һуубад.

«КПСС—хүтэлбэриихы ба эм[...]

„ХОЙТО ЗҮГЭЙ ТОЛОН" ГЭҺЭН ГАЗОПРОВОДОЙ БАРИЛГА ДЭЭРЭ

«Хойто зүгэй толон» гэһэн газопровод хадаа манай ороной хойто зүгэй эгээл түрүүшын иимэ барилга болоно. Мүнөө эндэ 1220 миллиметр диаметртэй соргонууд һуулгагдажа эхилээ. 1020 миллиметр диаметртэй соргонуудта орходоо эдэ соргонууд нэгэ хахад дахин үлүү газ ябуулжа шадаха байна

«Хойто зүгэй толон» гэһэн газопроводой утань 3400 километр болохо юм. Тэрэ Коми АССР-эй, Тюменскэ областиин хойто зүгһөө эхилээд, ороной баруун хойто болон түб районуудта ошохо юм. Вуктыл-Ухта — Череповец — Моржок участок дээрэхи газопроводой түрүүшын ээлжээн мүнөө хэгдэжэ байна. Түсхай мэргэжэһэн 6-дахи управлениин коллектив хабсаралгын хүдэлмэриие байгша оной ноябриин 7-до дүүргэжэ, Череповецтэ газ үгэхөөр үгэеэ үгэнхэй. **Зураг дээрэ:** газопроводой соргонууд асарагдажа байна.

ТАСС-ай фото.

СОВЕТ ТРАКТОРНУУД 55 ОРОНОЙ ПОЛИ ДЭЭРЭ

Һая Челябинскда, Революциин талмай дээрэ промышленна выставкэ болоо. Экспонадуудайнь дунда «ЧТЗ» гэһэн маркатай тракторнуудай колонно жэрын жагсаа.

Эдэ тракторнуудай Ленинэй хүшөөтэй зэргэлээд байһаниинь онсо гүнзэгы удхатай. Совет засагай һаяхан тогтоод байхада революциин вождь иигэжэ хэлэһэн юм: «Хэрбээ үглөө үдэртөө 100.000 нэгэдэхи классай тракторнуудые үгөөд, бензинээр, машинистнүүдээр хангажа шадаха байгаа һаамнай (теэд энээнэй мүнөөдөө гоё болол байһаниинь таанадта эли), дунда шадалтай таряашан «Би коммунин, түсхайлбал «коммунизмын») түлөөб»—гэхэ һэн».

Ленинэй хүсэһэн энэ зуу мянган тракторые Челябинскын завод бүри 1940 оной хабар гаргажа хүсөөһэн юм. Харин энэ заводой 60 мориной хүсэтэй түрүүшын тракторнууд 1933 ондо полинуудта гараа бэлэй. Тэдэмнай ехэ хомор, үнэтэй түлишөөр—легроинваар ябадаг байһан. Түлишын ехэ бааг крыло дээрэнь табяатай байдаг һэн. Мотоорынь ямаршье хушалтагүй тула, хүдэлжэ ябахадаа шорой тооһондо дарагдадаг байгаа. Трактористын кабина гэжэ байгаагүй. Хэды тиимэшье һаа, гэнижэтэй түрүүшын совет трактор манай ёһото омогорхол, совет хүдөө ажахые техническэ талаарнь хубилгаха гол хүсэн болохо үг зорилгоёо дүүрэн харюулха найдамтай, бүтээсэтэй машина байһан юм.

Энэ техническэ хубилалта революционно хубилалтатай адли байгаа. 1928 ондо, Челябинскын болон бусад тракторна заводуудай һуури табихын урда тээ ямар байгаа һэм гэжэ һанаад үзэе. Орон доторхи хабарай тарилгын арбанай нэгэ хубинь анзаһаар хахалагдадаг, дүрбэнэйнь гурбан хуби гараар хаягдажа таригдадаг байһан. Таряалангай гурбанай нэгэ хуби үлүүтэйнь хадуур болон хажуураар хуряагдаһан, 40 процентнь гараар сохигдоһон юм.

Түрүүшын мөөртэй, түрүүшын гэнижэтэй хүндэ тракторнууд үмсын хэһэг буһаг газарнуудые ниилүүлжэ, нэмжээ үргэн колхозно поли болгон нэгэдүүлээ һэн. Һалхи, бороо, халуунһаа юугээршье халхалагдаагүй трактористнар рульда һууухадаа, хүдөөдэ шэнэ байдал зохёохо Совет засагай дүүрэн эрхэтэ түлөөлэгшэд гээшэбди гэжэ омогорхон һанадаг байба.

Революциин талмай дээрэхи челябинска тракторнуудай колоннын эхинэй түрүүшын ЧТЗ-эйн удаа «С-65» трактор табигдаа. Тэрэнэй двигатель үлүү хүсэтэй байхаһаа гадна, үшөө үнэгүй дизельнэ түлишөөр ябадаг болоһон. Тиигээд легроинова двигательһээ 30—35 процентээр бага түлишэ гаргашалдаг һэн

— Эдэшье алдарта түүхын, ЧТЗ-эйн намтарай эхин болоо. Энэ завод мүнөө нилээд үниинэй—34 наһатай болоо,—гэжэ намтай хөөрэлдэһэн Челябинска тракторна заводой директор, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Георгий Зайченко хэлэбэ.

Үнгэрэгшэ жэл нүхэр Зайченко Хүдөө ажахын техникын уласхоорондын выставкэдэ Франци ошоод ерээ. Юу хараһанаа, ямар туһатай юумэ олоһоноо хэлэжэ үгэхыень гүйбаб.

— Тэндэ олон юумэ—Франциин, США-гай, Канадын, Англиин, Италиин, бүхы шахуу социалис оронуудай болон гүрэнүүдэй 960 предприяти, фирмэнүүдэй продукци харуулагдаа. Бишье нэн түрүүн тракторнуудаар һонирхоо һэн бэзэб. 150 моделиин тракторнууд бии байгаа. Олонхинь 30-һаа 60 хүрэтэр мориной хүсэтэй, мөөртэ тракторнууд. Капиталис оронуудтахи фермернүүдэй ажахынуудта энээнһээ дээшэ хүсэтэй трактор оройдоо хэрэггүй, тааруугүй байна бшуу...

Харин манай ороной ЧТЗ болон бусад тракторна заводуудай конструкторнууд бүри ехэ хүсэтэй тракторнуудые зохёохо гэжэ оролдоно. Энэмнай социалис хүдөө ажахын, арадай ажахын тракторнуудые үлам ехээр хэрэглэдэг болоно байһан ушарһаа үндэһэлнэ. «ЧТЗ» маркын тракторнууд гидроэлектростанцинуудай, промышленна предприятинуудай барилга дээрэ, нефтиин болон газай үйлэдбэринүүдтэ, намаг хатаалга, модо бэлэдхэлгэ, турбопроводуудые табилга гэхэ мэтын хэдэн зуугаад элдэб һалбаринуудта хүдэлжэ байдаг.

Мүнөө гол конвейерһээ 108 мориной хүсэтэй «Т-100 м» ба бусад янзын тракторнууд гаргагдана. Тэрээнһээ гадна, зурган жэлэй туршаа соо энэ завод 300 мориной хүсэтэй «ДЭТ-250» гэжэ промышленна дизель-электрическэ трактор гаргажа байна.

120 шахуу элдэб машина болон зэр зэмсэгүүд челябинска тракторнуудтай нэгэ агрегат болгогдожо хүдэлгэгдэдэг. Энэ тракторта түсгаар түхеэрэлгэ, механизмуудые үлгэбэл, шагтаглабал, бульдозер, скрепер, погрузчик, сорго табидаг кран, ханааб малтадаг машина, юумэ үргэдэг кран, грейдер гэхэ мэтэ болоно хүдэлхэ аргатай.

Эдэ машинанууд ашаглахада ехэ найдамтай. Эдэнэй хүдэлхэ гарантийна болзор—2000-һаа 3000 часта хүргэгдөө. Харин двигателиинь түрүүшын капитальна заһабари хүрэтэр 4500 час ябадаг.

Орон доторoо, хилын саадахи выставкэнүүдһээ нэгэнтэ бэшэ дипломууд болон алтан медальнуудта хүртэһэн эдэ машинануудшье үнгэрһэн шата болоо гээшэ.

— 140—160 мориной хүсэтэй двигательтэй «Т-130» гэжэ шэнэ трактор гаргагдахаар бэлдэгдэнэ,—гэжэ директор хэлэбэ. Энэ трактор 100 мориной хүсэтэй тракторһаа хэдэн талаарав үлүү, дэлхэйн эрхим образецуудтэй нэгэ хэмдэ байна. Энэ трактор хүдэлмэриин 8 скоростьтой, дүрбэн зүг тээшээ хараха, хии орохогүй кабинатай, вентиляци болон дулаасуулдаг юумэтэй, жолоодохо нэгэ рычагтай механизмтай гэхэ мэтэ.

Конструкторай ухаан бодол нэгэ газартаа байнагүй. Агаараар һарюусуулэгдэдэг двигательтэй 220, 230, 500 мориной хүсэтэй тракторнуудые зохёохо хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Туршалгын тракторнууд гаргагдаал байна.

— Тракторнуудтнай хаана ошоноб?—гэжэ Георгий Зайченкоһаа асуубаб.

— Советскэ Союзай арадай ажахын бүхы һалбаринуудта, мүн хилын саана эльгээгдэдэг. Дэлхэйн 55 орон манһаа тракторнуудые худалдажа абана. Зайченко энэ тоое юрын лэ юумэ шэнгеэр нэрлэбэ.

Нээрээшье мүнөө юрын зүйл болонхой. Гэбэшье дүшөөд жэлэй урда тээ бидэ өөһэдөө тракторнуудые хилын саанаһаа алтаар абадаг байгаабди.

ЧТЗ-эйн проект табихын урда тээ американ инженернүүдэй ассоциаци болон хэдэн фирмэнүүдтэй «Трактрострой» хэлсээ хэһэниинь һанагдана. Тиихэдэ Советскэ Союзда техническэ туһаламжа тон хэрэгтэй байгаа: томо тракторна заводуудые бариха гэжэ СССР-тэ

ХОНИН ҺАЛБАРИ ОЛЗОТОЙ

Хони үсхэбэрилгэһөө эгээл ехэ олзо доход ороно. Манай «Мир» колхоздо хонин һүрэг олошоржо, нооһон, мяхан элбэгээр абтадаг болонхой. Нёдондо 626 центнер нарин, нариотар нооһон гүрэндэ худалдагдажа, 310 мянган түхэригэй олзо доход оруулагдаһан байна. Жэлэй тоосооной гаргагдахада, гансахан хонин ажалһаа 84 мянган түхэригэй сэбэр олзо ороһон байгаа.

Ниитын жасада ороһон бүхы олзо доходой гурбанайнь нэгэ хуби хонин ажалһаа ороо. Мүнөө жэлдэ бүхы хонидой тоо 27 мянга хүрэтэрөө олошоржо хараалагдана. Энэ һалбарияа хүгжөөхын тулада артелиимнай хонишод ехэхэн оролдоно. Ахалагша хонишод Баяр Банзаракцаев, Сандыжав Цымбылов гэгшэдһээ эхилээд, олохон хүнүүд жэл бүри амжалтатайгаар хүдэлжэ байгша. Нүхэр Цымбыловай даадаг отарада мүнөө 490 хурьган абтаа, үшөө зуугаад хониной тулдэхэ юм. Дээдэ-Бургалтайн отделениин түрүү хонишон Ханда-Сүрэн Кутаков зуун эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абаха зорилго урдаа табинхай. Мүнөө тэндэ 400 гаран хурьган абтаал. Гарзада оруулагдангүйгөөр түжүүлэгдэнэ. Иимэ оролдосотой хүнүүд артелиингээ хүгжэлтэдэ аша туһа асаржа байдаг.

Тиигээшье һаа, колхозниуудаймнай хамтын суглаан дээрэ шухала асуудалнууд хэлсэгдэжэ, зарим дутагдалнуудшье элирүүлэгдээ. Юуб гэхэдэ, нооһонһоо олзо доход ехээр ороошье һаань, хониной мяханай өөрынь үнэ сэн арагүй ехэ. Энээнһээ болоно манай колхоз олохон мянган түхэригэй гарзада ороо бшуу. Яахадаа тиимэ болоноб гэбэл, гүрэндэ тушаагдаха хонин муугаар харууһалагдана, тобир тарган болгожо тушаагданагүй. Зарим хонишодой ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандадаг дээрэһээ иимэ ушар дайралдана. Алдуугаа дахин дабтадагүйн тула һайнаар ажаллаха ёһотойбди гэжэ хонишон бүхэн ойлгохо шухала. Энэ зорилгоор колхозоймнай правлени, партийна комитет эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа байнхай.

Т. АЙСУЕВ,
Зэдын «Мир» колхозой главна бухгалтер.

ОЛОНОЙ ХҮСЭН—АМЖАЛТЫН ТҮЛХЮУР

ЗАГАРАЙН АЙМАГАЙ ЭЛХИИН СЕЛЬСОВЕДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ДҮЙ ДҮРШЭЛҺӨӨ

Сельсоведүүдэй мүрысөөнэй 1967 оной 3-да- ...рталай дүнгөөр Элхиин сельскэ Совет ...хи һуури эзэлбэ.

...гэрһэн жэлэй һүүлшын 4-дэхи кварта- ...нгөөр Элхиин сельскэ Советтэ республи- ...нистрнүүдэй Советэй дамжуулгын Улаан ...гэдэхи мүнгэн шан барюулха.

(Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоолһоо)

...һарын һүүл багай нэгэ үдэр Элхиин сельсоведтэ Сэ-...нютагай Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй ...семинар болоо һэн. Түрүү сельсоведэй хүдэл-... танилсангаа ээлжээтэ семинараа үнгэргэхэ гэжэ ерэ-...ажал хэрэг тухайдаа хөөрэхэ, харуулха зуураа, ...гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Р. Э. Ба-..., саг үргэлжын комиссинуудай түрүүлэгшэнэр: «Зарим тэ-...амжалтамнай олониитын лэ эдэбхи оролдолгоор туйлагдаа» ...хэлэhэн байна.

...сельсо, поселково Советүүд нютаг нютагтаа засагай дээ-...гэжэ тоогдохоёошье нэгэ үе болинтошоо һааб даа. ...Бидэнэршье, манай сельсоведэйхид, жэжэ божо асуу-... сесси, заседанинуудые үнгэргэдэг, налог татари суглуул-... тэрэдэ саарһа бэшэхэ, гэршэлхэ мэтэшэлэн доторойн-...һамааараад, сагаа барадаг байгаабди. Илангаяа ...ЦК-гай тогтоолой гараһанһаа хойшо нютагай Советүү-...хүдэлмэри эли бодо һайжаржа, нютаг дэргэнэй ажахын, соёл ...хүгжэлтэдэ яһалахан нүлөө үзүүлдэг болоно байһы-...шье хаража болохо.

...гүйсэдхэхэ комитедэй, бүхыдөө Советэймнай ажал ..., сэхынь хэлэхэдэ, юун онсо гайхалтай шэнэ юумэн ...гаршаһэн, ямар нэгэн «нюуса түлхюур» олдошоһон бай-... Гүйсэдхэхэ комитедэй хүдэлмэрилэгшэ бүхэн, депута-... бүгэдөөрөө дааһан хэрэгтээ, арадай албатан байһан уяа-...хариуусалгатайгаар хандажа, үүсхэлтэй һайнаар хүдэлдэг, ...хэһэн хэрэгтээ олониитые хабаадуулха гэжэ оролдодог. ...хэлэхэдэ, ябуулжа байһан хүдэлмэримнай эндэһээл ...тай, — гэжэ Роза Эрдынеевна Базарова семинарай ...хэлээ.

1. НЮТАГАЙ ДЭЭДЫН ЗАСАГ

...сельскэ Советэй мэдэлэй ...Карл Марксын нэрэмжэ-... Элхиин авто-заһабарил-... заамай Элхиин, ...станцинууд, Онохойн ...-гай Элхиин участок, ...үйлэдбэриин хүдэлмэри-... наймаагаар ханга-... ОРС, «Сельхозтехникын» ...hоондохи бааза, профес-...ническэ № 5 учили-...ынэй дунда һургуу-...ришэн-залуушууд у у л а й ...гуули, участково боль-... бусад соёл культурын, ...хэрэглэмжэ хангадаг ...нүүд, ниитын элдэб ... Сельсоведэй харьяа-...посёлконуудта хамтадаа ...ажаһууна.

...янзын шатлалтай, ...зорилготой олон кол-... хүдэлмэри ниитэлэн ...дааха, тиимэ бүридөө ту-... хэр дүүргэнэб, за-... тогтоол шиидхэбэринүү-... бэелүүлнэб гэжэ хинан ... түһатай сагтань туһалам-... ажал нютагай засагай ... сельскэ Советэй гол ...болоно.

...ой баярай жэлдэ Эл-... советэй Карл Марксын ...колхозой малшад, таряа-... социалис мүрысөөн ...айгаар эмхидхэгдэжэ, ...бэшэ амжалта туйлаг-... колхоз гүрэндэ хүдөө ...ажахынуудые худалдаха ...түсэб ороохо таряагаар ...һүөөр — 106, мя-... процент дүүргээ. Һү, ... худалдаха мүнөө жэ-... кварталай даабари ...дүүргэлтэйгээр бэелүүлэг-... Олоо доходоо дээшэ-... барилганууды хэ-...үүлэй үедэ ехэ орол-... түрүүшын амжалта ...туйлаа.

...һоо гаргадаг ажахы-... гэжэ тоологдодог ...колхозой мүнөө эли бо-... сельскэ Советэй, ...комитедэйнь хубита ...байха.

...авто-заһабарилгын завод ..., товарна продукци гар-... түсэб мүн лэ үлүү-... Тиигэбэшье үйлэд-...ажал үргэдхэжэ, шэнэ ...шалгажа байгаа тус ...тээһээ дэмжэг-...шэжа абаха зэргэтэй. ...анхаралдаа абажа, ...өөрынгөө зүгһөө хам-..., фаараха руунь хи-...ната эмхидхэнэ.

...наймаанай эрьесээр жэ-... дүүргэлтэ үлүүлһэн Ээрын ...һуралсал-хүмүүжүүлгын ...үйлажэ һайн амжалта ...туйлаа КПСС-эй Буряа-... Республикын Министр-...Советэй, Облпрофсоведэй ... Улаан тугта хүртэһэн ...һургуулиин коллек-...бусад предприяти, эмхи ...ажал хэрэгэй урагша-...тулгын тула оролдолгоо ...дурсаһаниинь арсаша-

...сельскэ Совет дунда зэр-...ой юм. Нёдондоной ..., һүүлэй зарлалай ...тус Советтэ 41 депутат ...хүдэлмэрилдэг, ажа-...нэрэнь депутадуудые ..., 21-нь хүдэлмэришэд, 5-нь колхозой гэшүүд, 15-нь алба хаагшад байна. Эдэнэй диилэнхи олонхинь үдэрһөө үдэртэ ажалшадай гүн дунда хүдэлдэг, һунгуулиингаа округойхидтой халуун барисаатай байдаг түрүү хүнүүд юм. Сельсоведэй депутадуудай таһалга сооХи ханада үлгөөтэй байдаг, томо тодоор бэшээтэй депутадуудай нэрэ обог, һунгуулиинь округуудай хилэ харахада, сельсоведэй һуурин газарнуудай холо, дүтыньшье хубида нютагай засагые түлөөлэгшэ ажаһуудаг байна. Сельскэ Совет сессинүүд дээрэ баталан абаһан тогтоолнуудай, дээдын зургаануудай шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые нэн түрүүндэ депутадуудаараа шалгуулан хинадаг, үргэн зоной дунда ниитэ ойлгууламжын, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулдаг юм.

Депутадууд Конституциар хараалагдаһан болзорые алдангүй, Советэйнгээ сессидэ сугларжа, нютагайнгаа ажахын, соёл культурын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг. Сельсоведэй сессинүүд дээрэ үнгэрөөшэ жэлдэ зүбшэгдэһэн асуудалнуудые шэнжэлэн харахада, олон янзын коллективүүдтэ адляар шухалада тоологдодог, нютагай засагай шиидхэхэдэ таатай зүйлнүүд зүбшэгдэһэн байна. Зарим нэгыень дурдабал: һунгагшадай дурадхал, һанамжануудые бэелүүлхэ хэмжээ ябуулганууд; Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй, Ээрын ОРС-ын наймаалагшадай дундахи социалис мүрысөөнэй ябаса; сомоной хүн зониие граждан оборонодо һургаха хэрэг; медицинын талаар улад зониие хангалга, сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй хүдэлмэриин тоосоон гэхэ мэтэ асуудалнууд харагдаһан байба.

Советэй албан захиргаанай, ниитэ эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэриие Советэй гүйсэдхэхэ комитет, саг үргэлжын комиссинууд эмхидхэн ябуулна. Депутадуудай эгээл эдэбхитэйшүүл, совет хүдэлмэриин һайн дүй дүршэлтэй нүхэд гүйсэдкомой гэшүүдээр һунгагданхай. Урдань саг үргэлжын дүрбэн комисси эмхидхэгдэдэг һаа, мүнөө 6 болоо. Хүдөө ажахын, промышленностиин комиссинууд шэнээр байгуулагдаа. Эдэ комиссинуудай үүсхэлээр сельскэ Советэй сессинүүд, гүйсэдхэхэ комитедэй заседанинууд дээрэ промышленностиин, хүдөө ажахын шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэдэг, баталан абтаһан тодорхой тогтоол шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэ хинан шалгагдадаг, бэелүүлэгдэдэг байна. Ганса энээхэн баримтаһаа харахада, үйлэдбэриин асуудалнуудта сельскэ Советэй анхаралтайгаар хандадаг болоһониинь элирнэ.

Сельскэ Советэй мэдэлэй газар дээрэ депутадуудһаа гадна, 500 эдэбхитэдые нэгэдхэһэн ниитын 50-яад эмхинүүдэй туһаламжа, дэмжэлгые сельсовет хүдэлмэридөө шадамар бэрхээр хэрэглэнэ. Һургуулиин үхибүүдэй пионерскэ эмхиһээ эхилээд, арадай хинагшадай бүлэг хүрэтэр—энэ ехэ хүсэн сельсоведэй ажал ябуулгада сэгнэшэгүй туһа хүргэнэ. Ниитын эдэ эмхинүүдэй эдэбхи үүсхэлые Советэй гүйсэдхэхэ комитет зохилдуулан ударидажа, шухала болоһон асуудалнуудые хаһа саг соонь шиидхэхэ гэжэ оролдодог.

Худалдаа наймаанай, һуудал байдалай, мүнгэн һангай талаар ниитэ-эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха уялгатай сельсоведэй саг үргэлжын комиссинууд мүн лэ түсэблэһэн зорилгонуудаа һайнаар дүүргэхые оролдодог юм.

Советэй саг үргэлжын комиссинуудай өөһэдынгөө уялга, уг зорилго зүбөөр ойлгожо, тодорхой һайнаар хүдэлмэрөө эмхидхэхые оролдодог ябадалдань сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитет, сельскэ Совет анхаралтайгаар хандана. Тиихэдээ эндэ тэндэ иимэ тиимэ юумэ эмхидхэгты, хэгты гэхэ мэтээр комиссинуудай хэрэгтэ оролсодоггүйбди гэжэ гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Базарова тайлбарилба. Комиссинуудаймнай зарим тэды амжалтань тэдэнэй гэшүүдэй бултадаа бодомжотой зохидоор, эдэбхитэйгээр хүдэлмэрилдэг дээрэһээ үндэһэлнэ. Али нэгэн комиссида депутадуудые дэбжүүлхэдээ, хэн гол ажалаараа, мэргэжэл шадабаряараа комиссиингаа шэнжэ шэглэлдэ дүтэрхыб гэжэ хараһан байнабди. Мүн комиссинуудай түрүүлэгшэнэрөөр эмхидхэлэй хүдэлмэриин баян дүй дүршэлтэй, шударгы бэрхэ депутадууд һунгагданхай. Жэшээнь, промышленностиин комиссие № 5 ГПТУ-гай һуралсалай таһагые даагша депутат Е. А. Налетов толгойлно, орлогшонь—АРЗ-эйн цехэй начальник, депутат И. В. Корчагин. «Сельхозтехникын» районууд хоорондын магазинай директор, депутат Головунин хүдөө ажахын комиссиин, һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй комбинадай методист, депутат Л. А. Вершинина—соёл гэгээрэлэй комиссиин, авто-заһабарилгын заводой хүдэлмэришэн, депутат С. А. Григорьев—худалдаа наймаанай комиссиин, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой бухгалтер, депутат Базарсадаева—мүнгэн һангай ба бюджедэй комиссиин түрүүлэгшээр һунгагданхай.

Соёл-гэгээрэлэй комиссиин гэшүүдээр хоёр багша, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэ, түмэр замшан хүдэлдэг. Эдэнэй түрүүлэгшэ Лариса Александровна Вершинина өөрөө багшын дээдэ һургуулитай, ниитын хүдэлмэриин баян дүй дүршэлтэй, хүн зондо хүндэтэй депутат юм. Нүхэр Вершининагай үүсхэһэн, эмхидхэһэн юумые ажалшад һайшаан угтадаг. Ажаһуудалай шэнэ ёһо заншал дэлгэрүүлхэ комиссиин гэшүүд илангаяа һонирхолтой зүйлнүүдые һанажа, олоной хабаадалгатайгаар, уран зохидоор эмхидхэдэг. Арбан найма наһа гүйсэһэн хүбүүд, басагадта паспорт барюулха, армида мордоһон призывнигүүдые үдэшэхэ, нарай үхибүүдые ЗАГС-да оруулжа нэрэ үгэхэ гэхэ мэтын ёһололнууд мартагдашагүй баяр баясхалангай оршон байдалда, хүхюун зохидоор эмхидхэгдэдэг болонхой. Жэшээнь, үхибүүдые ЗАГС-да оруулалга олон хүнэй хабаадалгатай, баяр баясхалангай оршон байдалда үнгэрнэ. Комиссиин гэшүүд эртээнһээ ехэхэн бэлэдхэл хэнэ, хүн бүхэниинь эмхидхэлэй ямар хүдэлмэриин түлөө харюусахаа мэдэнхэй байдаг. Комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Вершинина өөрөө эхэнэрнүүдэй Советэй түлөөлэгшэтэй хамта залуу эхэ, эсэгын гэртэнь ошожо, хүбүүтэй гү, али басагатай болоһонтойнь дашарамдуулан халуунаар амаршалаад, үхибүүе баяр ёһололой оршон байдалда тосхоной клуб соо ЗАГС-да оруулжа, түрэһэнэйнь үнэмшэлгэ барюулха тухай мэдээсэдэг. Үхибүүнэй түрэлхидһөө зүбшэл абахадаа, бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэглэжэ эхилдэг. Нялхын эхэ, эсэгынь ажалладаг коллективүүдтэй комиссиин түрүүлэгшэ уулзадаг, тэдэнэй зүгһөө ямар дурадхал, һанамжа байнаб гэжэ мэдэдэг, олониитын түлөөлэгшэдые баярай уулзалгада уридаг юм. Комиссиин гэшүүн, ОРС-ын начальнигынь залуу эхэ, эсэгые асарха, абаашаха этигэмжэтэд болоод, транспортын түлөө харюусадаг, нүгөөдэ гэшүүниинь — һургуулиин багша баярай уулзалга дээрэ амаршалгын, юрөөлэй үгэ хэлэхээр бэлдэхые даажа абадаг гэхэ мэтэ, комиссиин гэшүүн бүхэн бэлэдхэлэй ямар нэгэн хүдэлмэри ябуулдаг юм. Тиигээд залуу айлайхиие үхибүүтэй болоһонтойнь дашарамдуулан амаршалха, нялхыень ЗАГС-да оруулха, үнэмшэлгэ үгэхэ ёһолол клубаар дүүрэн хүн зоной нэрьемэ альга ташалта доро үнгэрдэг, юрөөлэй үгэнүүд хэлэгдэдэг. Тосхоной һургуулиин һурагшадай дундаһаа эгээл һайнаар һурдаг шаби нялхын эхэ, эсэгэдэ пионерэй галстук барюулаад, үхибүүнэйнгээ пионер болоходонь энэ галстук зүүлгээрэйгты гэжэ бэлэглэдэг заншалтай. Иимэ ёһолол залуу түрэлхидэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэн баясуулдаг.

Игэжэ баяр баясхалантайгаар, хүхюун зохидоор хүбүүд, басагадта паспорт барюулалгын, хүдэлмэришэдэй зэргэдэ залуушуулай ороһон ушар тэмдэглэлгын, ажалай ветерануудые пенсидэ үдэшэлгын вечернүүд соёл гэгээрэлэй комиссиин эдэбхи үүсхэлээр үнгэргэгдэнэ. Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, лекторнүүдэй бүлэгэй хүдэлмэри һайжаруулха, тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохын тула тус комисси саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргажа байдаг.

Сельскэ Советэй бусад комиссинуудай хүдэлмэри тухай дурдабал, мүн лэ һонирхолтой, хүн зондо аша туһатай ябуулгануудые эмхидхэдэг байна.

Советэйнгээ гүйсэдкомой түрүүлэгшэдэ орожо, али нэгэн асуудал, энэ тэрэ ойлгогдоогүй юумэеэ зүбшэхээ, шиидхэхээ хүнүүд ябажал байдаг. Мүн мүнөө энэ зураг дээрэ түрүүлэгшэ Р. Э. Базароватай хөөрэлдэжэ һуугааша хүмнай сельсоведэйхидһээ туһа эриһэн бэшэ, харин баян ажабайдалайнгаа дүй дүршэлөө хубаалдахаяа ерэһэн эдэбхитэн Петр Андронович Зубакин. Гушаад жэлдэ түмэршэ дарханаар ажаллаһан, мүнөө пенсионер, Элхиин сельскэ Советэй депутадаар зургаан зарлалдань һунгагдаһан Петр Андронович нютагайнгаа засагай зургаантай халуун холбоо барисаатай юм.

К. ФУРСОВАЙ фото.

2. СОВЕДЭЙ ШУДАРГЫ ТУҺАЛАГШАД

Ажахын, соёл гэгээрэлэй, нютагайнгаа хүгжэлтын олон янзын асуудалнуудые шэнжэлхэ, зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха, абтаһан тогтоол шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэ шалгаха хэрэгтээ сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитет нэн түрүүн Советэйнгээ саг үргэлжын комиссинуудта түшэглэдэг байна. Тиин Советэйнгээ хүдэлмэриин түсэбые саг үргэлжын комиссинуудай хараалһан хэмжээ ябуулгануудтай тааралдуулан зохёодог, һүүлдэнь Советэй ээлжээтэ сесси дээрэ зүбшэн хэлсэжэ эсэслэн баталдаг юм.

Советэй гүйсэдком, саг үргэлжын комиссинууд хүдэлмэриингөө түсэбэй дүүргэлтэ хангахын тула хамтаараа оролдодог.

Промышленностиин талаар Советэй саг үргэлжын комисси үбэлэй үедэ хүдэлхын тула АРЗ-эйн хэр бэлэджэ байһые шалгажа үзөөд, энэ асуудалые Советэйнгээ гүйсэдхэхэ комитедэй заседаниин үзэмжэдэ табиһан байна. Элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые дары усадхаха хэмжээнүүд абтаа. Тус завод мүнөө жэгдэ һайнаар хүдэлнэ, һараһаа һарада түсэбөө дүүргэнэ. Гэбэшье хүндэтэ шалтагаангүйгөөр хүдэлмэришэдэй заводһоо олоороо гаража ошодог баримта комиссиин шалгалтаар тодоруулагдаад, ажахын жэлэй дүнгөөр яаралгүй шэнжэлэн үзэхэ, хүдэлмэришэдэй гаража ошодог шалтагаануудые усадхахын тула тодорхой хэмжээ абаха шухала гэжэ тиихэдэ гүйсэдхэхэ комитедэй заседани дээрэ хэлсэгдээ һэн. Тиин сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй һаяхан үнгэрһэн һүүлэй заседани дээрэ АРЗ-дэ хүдэлмэришэдые шэлэн абалгаар, тэдэнэрэй дундахи һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулгаар заводой хүтэлбэрилэгшэдэй юу хэжэ, парти, правительствын тогтоол шиидхэбэринүүдые хэр бэелүүлжэ байһан тухайдань дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдээ. Нютагай зоной, илангаяа залуушуулай дундаһаа ерээдүйн хүдэлмэришэдые бэлдэхэ, ажалай дүй дүршэлдэ үхибүүдые дадхаан һургаха хэшээлнүүдые һургуулинуудта улам һайнаар эмхидхэхэ, заводой хүдэлмэришэдэй ажаллаха арга боломжо һайжаруулха, ажаһуудалайнь эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха хэмжээнүүдые хараалхыень эндэхи эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхагдаһан байна.

Шэнэ зарлалай сельсовет түрүүшынгээ сесси дээрэ хүдөө ажахын саг үргэлжын шэнэ комисси байгуулхадаа, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ажал хэрэгтэ зохихо соонь хамааралсажа, ажахыгаа гээгдэлһээ гаргалгадань тодорхой туһаламжа үзүүлхэ гэһэн байгаа.

Колхозой эрхэ байдалда зохимо, ашаг олзотой һалбари түсхайлан хүгжөөхэ, колхозникуудай ажалай эмхидхэл, журам бэхижүүлхэ, хүдэлмэриинь бүтээсэ, шанар дээшэлүүлхэ талаар колхозой правленидэ, партийна организацида сельскэ Совет, тэрэнэй хүдөө ажахын комисси тодорхой туһаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдоо.

Колхозникуудай дундахи эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэрөө нютагай Совет, тэрэнэй хүдөө ажахын комисси колхоздохи депутадуудай бүлэгөөр дамжуулан ябуулдаг заншалтай. Артелиин ажабайдалай ямар нэгэн шухала асуудалые Советэй сесси дээрэ зүбшэхэ болоходоо, хүдөө ажахын комисси депутадуудай бүлэгтэй хамта ехэхэн бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулдаг. Үнгэрөөшэ зун хүдөө ажахын комиссиин, депутадуудай бүлэгэй дурадхалаар сельсоведэй ээлжээтэ сесси дээрэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздохи ажалшадай социалис мүрысөөнэй ябаса тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээд, мүрысөөнэй далайсые улам үргэдхэхэ, тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ хэмжээнүүд хараалагдаһан юм. Социалис мүрысөөнэй шадамараар эмхидхэгдэн ударидагдажа, колхозникуудай ажалай бүтээсын нилээд дээшэлүүлэгдэһэнэй ашаар тус колхоздо үнгэрэгшэ ажахын жэл муу бэшээр дүүргэгдээ.

Хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ техникэ, үрэһэ хүрэнгэ хэр зэргээр бэлдэгдэнэб, минеральна үтэгжүүлгэ хэр зүбөөр хадагалагдана, ашаглагданаб гэжэ хүдөө ажахын комисси һаяхан шалгаад, тобшохон һанамжануудаа колхозой правленидэ дуулгажа, тодорхой хэмжээ абхуулаа.

Хүдөө ажахын шухала хүдэлмэриин үеэр промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдые, эмхи зургаануудай алба хаагшадые колхоздо туһалхаар эльгээхэ, улад зоной хубиин ажахыһаа үлүү гараһан һү, мяха, үндэгэ тушаалгаха, гүрэндэ худалдуулхын тула хүдөө ажахын комиссиинхид оролдолго гаргадаг байна.

Советэй гүйсэдкомой, хүдөө ажахын комиссиин хүсэлэлгөөр Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой мал ажалай фермэ, гүүртэнүүд дээгүүр Дээдэ-Элхиин сельпогой автолавка графигай ёһоор нүүдэл наймаа хэнэ. Колхозой һаалиин нэгэдэхи фермэдэ улаан булан нээгдэһэн, нүүдэл библиотекэ тогтоогдоһон байха. Тус фермын һаалишад амаралтынгаа таһалгада үглөөгүүр түлөөһэгүйгөөр сайладаг болонхой.

Тэрэшэлэн Советэй саг үргэлжын бусад комиссинуудай ажал хэрэг тушаа дурдабал, өөһэд өөһэдын даабарита һалбаряар эмхидхэлэй, хиналта шалгалтын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг юм.

Ниитын гурим, хуули ёһо сахиха саг үргэлжын комиссинууд арадай дружиннигуудай, нүхэдэй сүүдүүдэй хүдэлмэри һэргээн һайжаруулжа, ниитэ ажал ябуулгаяа эхилһэн байха. Ниитын гурим хазагайруулһан, элдэб алмай ябадалай эндэхи һуурин тосхонуудта үзэгдэхэнь тон хомор болоо. Нүхэдэй сүүдэй, арадай дружиннигуудай, депутадуудай һэргылэлгэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри журамаар һула заримашуулай дунда оншотой зохидоор ябуулагдадаг болоһонһоонь, гэм хэхэ ушар үзэгдэхэеэ болинхой.

Сельсоведэй эрхэтэн зон соёл гэгээрэлэй саг үргэлжын комиссиин хараалһан хэмжээн бүхэниие халуунаар угтадаг, дурадхаһан, эмхидхэһэн хэрэгтэнь эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Тосхонуудаа ариг сэбэр, болбосон түхэлтэй болгоё гэһэн уряаһаа эхилээд, үнгэрөөшэ жэлдэ комиссиин гаргаһан үүсхэлтэ хэрэгүүдынь һонирхолтой, арад зондо ехэ туһатай гэжэ сэгнэгдэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Элхиин сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүд һуунад (зүүн гарһаа): фельдшер А. А. Игнатьева, гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Р. Э. Базарова, секретарь Л. К. Борисова, ара таладань: АРЗ-эйн хүдэлмэрилэгшэ Б. К. Яковлев, пенсионер, гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Ф. А. Сиротин, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь А. Б. Цырендоржиев.

В. КАРМИНАЙ фото.

3. ДЕПУТАДУУД ҺУНГУУЛИИНГАА ОКРУГУУДТА

Элхиин сельскэ Советэй депутадууд арадай һунгамалнууд болоһон уялгадаа хэниинь хэн гэшэгүй ханалгатай һайнаар хандадаг гэжэ саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэри дээрэһээ тобшолол хэмээр. Юундэб гэхэдэ, депутат бүхэн али нэгэн комиссиин гэшүүн гү, али Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн байна бшуу. Тэрээнһээ гадна, бүхы депутадууд өөһэд өөһэдынгөө округтой халуун барисаатай, илангаяа һунгагшадай захяа, дурадхалнууд хэр зэргээр бэелүүлэгдэнэб гэжэ ехээр һаналаа табидаг, сессиин, гүйсэдкомой заседаниин зүбшэн хэлсэхэ асуудалнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг.

Һунгуулиингаа округуудта депутадуудай эдэбхитэйгээр хүдэлмэри ябуулха таладань Советэй мандатна комисси ехэхэн үүргэ дүүргэдэг. Эмхидхэлэй сесси дээрэ тус комисси депутадуудай һунгагдаһан, түлөөлэлгэ тухай элидхэхэ зуураа, арадай һунгамалнуудай саашанхи хүдэлмэридэ хиналта хэхэ, зохисотой туһаламжа үзүүлхэ һаналтай байһанаа элирхэйлээ бэлэй. Энэ дурадхалыень сесси халуунаар дэмжэжэ, арадай этигэмжэтэд гэһэн хүндэтэ уялгаяа депутадууд хэр зэргээр дүүргэнэб гэжэ шалгадаг байхыень мандатна комиссида даалгаһан юм. Энэ комисси урда тээнь Советэй түрүүшын сесси дээрэ элидхэл хээд, хүдэлмэрөө хизаарладаг байһан һаа, мүнөө саг үргэлжэ хүдэлдэг комиссинуудай нэгэн болонхой.

Сельсоведэй депутадуудай таһагта мандатна комиссиин хүтэлдэг табель бии. Томо тодоор хүсэнэглэжэ, ехэ үзэгүүдээр бэшэгдэһэн депутадуудай нэрэ обог, һунгуулиин округой номер, сессидэ хабаадаһан, үгэ хэлэһыень, округуудта тоосоогоо хэһыень тусхайлан тэмдэглэһэн список-табель ханада үлгөөтэй байдаг. Тэрэниие адаглан харахада, үнгэрөөшэ жэлдэ Советэй зургаан сесси болоһон, тэрээн бүхэндэ депутадууд бултадаа шахуу хабаадаһан. Хүндэтэй шалтагаанаар нэгэ-хоёр депутат лэ сессидээ ерээгүй байба. Хэниинь али сесси дээрээ үгэ хэлээ, һанамжа дурадхал оруулаа хаб гээд түсхай хүсэнэгые харахада, сесси бүхэндэ арбаад депутат, диилэнхидээ ондо ондоо хүнүүд үгэ хэлэдэг янзатай. Нёдондо депутадуудай олонхинь һунгуулиингаа округуудта тоосоо хэһэн, һунгагшадай захяа, дурадхалнууд хэр дүүргэгдэнэб гэжэ шалгахын тула зарим депутадууд округуудаараа хоёрдохёо ябажа байна.

Һунгагшадай захяа, дурадхалнуудай дүүргэлтын хойноһоо сельсоведэй гүйсэдком, депутадууд эдэбхитэйгээр оролдоно. Нютагай предприяти, колхоз, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд арга зэргээрээ мүнгэ зөөри һомолно, хүдэлмэриин хүсөөр хангана. Тиимэһээ ажалшадай һанамжа, дурадхалнуудай олонхинь бэелүүлэгдэнхэй. Үнгэрөөшэ жэлдэ һунгагшадай зүгһөө 14 захяа, дурадхал ороһон юм. Тэдэнэй 11-ниинь дүүргэгдээ. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо медфельшерскэ пункт байгша ондо баригдахань. Шулуутайн станци шадар хүүргэ, Элхи тосхондо спортивна зал бариха хүдэлмэри мүн лэ энэ жэлдэ бэелүүлэгдэхээр хараалагдаа.

Хүн зоной захяа, дурадхалнуудые дүүргэлтэ болгохын тула депутадууд, гүйсэдхэхэ комитет ниитын хүсэ, ажалшадай эдэбхи үүсхэл шадамараар элсүүлэн хэрэглэдэг. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо спортын талмай бии болгохо дурадхал ороһон байгаа. Тэндэхи депутадуудай бүлэгэй, партийна организациин үүсхэлээр нютагай ажалшадай, Элхиин дунда һургуулиин һурагшадай, комсомолшуудай хэдэн воскресенигүүд эмхидхэгдэжэ, спортивна талмай бэшэ, һайн түхеэрэлгэтэй стадион богонихон болзор соо бүтээгдэһэн юм. Дайнда наһа бараһан нютагай хүбүүдэй дурасхаал болохо хүшөө бодхоохо, сэсэрлигэй парк һуулгаха хэрэгтэ Элхи тосхоной ажаһуугшадай олонхинь бэеэрээ хабаадахаһаа гадна, мүнгөөр туһалһаниинь һайшаалтай.

Сельсоведэй газар дээрэхи томо ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд — АРЗ-эйн директор нүхэр Калиниченко, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Цыбикжапов һунгагшадай захяа, дурадхалнуудые бэелүүлхэ хэрэгтэнь нютагай Советтэ, депутадуудта тодорхой туһаламжа үзүүлдэг, сельсоведэй депутат бэшэшье һаа, сессинүүдтэ, гүйсэдкомой заседанинуудта эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг.

Элхи тосхондохи участково больницын байрада капитальна заһабари хэхэ шухала болоод байхадань, сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитет хэрэгтэй мүнгэ зөөри зууршалжа, дээрэһээ һомолуулбашье, барилгын материалнуудаар, хүдэлмэриин хүсөөр дуталдаад байхадаа, АРЗ-эйн дирекцидэ хандаһан юм. Нютагай зургаанай хандалгада нүхэр Калиниченко ханалгатайгаар харюусажа, больницын заһабарида заводой зүгһөө горитой туһа хүргөө. Тиигэжэ тус больницада капитальна заһабари хэгдээд, тэндэхи медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд үбшэнтэниие эмшэлхэ хэрэгээ улам һайжаруулжа байнхай.

Депутадуудай, нютагай эдэбхитэдэй манда туһаллаггүй, хамһалсалгагүй һаань, сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй штадта хүдэлдэг дүрбэн хүнэй хүсөөр сомон доторойшье хэрэг хүтэлхэ, жэшээлхэдэ, мүнгэн татари суглуулха хүдэлмэреэ хүшхэрхэмнай мэдэгдээгүй һааб даа,—гээд, гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Роза Эрдынеева олоной эдэбхи үүсхэл тухай дахин дахин дабтаа һэн.

Сэлэнгын аймагай нютагай Советүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй эндэхи сельсоведэй хүдэлмэритэй танилсаха үеэр Советэйнгээ бюджедэй дүүргэлтые хайшан гээд бэелүүлхэб гэһэн асуудал бэлдэгдэжэ байгаа һэн. Колхозникуудай бууса шадарайнгаа эзэлүүриин газарай түлөө түлэдэг налог, хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай үмсын байрын түлөө оруулагдадаг түлбэри, доторой татари гэхэшэлэн мүнгэн оршын хэмжээн тодорхойлогдожо, мүн зоной түлэхэ түлбэри тушаа извещени, мэдээсэл бэшэгдэжэ байһан үетэй һэн. Эдэниие бэшэхэ, ябуулха хэрэгтэ гүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэдһөө гадна, депутадууд, эдэбхитэд хабаадуулагдадаг. Налог татаринуудые мүн лэ депутадуудаараа гол түлэб гүйсэдхүүлдэг. Һунгуулиимни округой ямар айлайхи хэды шэнээн мүнгэ сельскэ бюджедтэ, гүйсэдкомой кассада оруулха уялгатайб, тэрэниинь хэдыдэ суглуулхаб гэжэ депутат бүхэн эртээнһээ мэдэжэ абаад, энэ зорилгоёо дахин һануулалта, хэлэлтэгүйгөөр дүүргэдэг байна.

Энэ жэшээ дурдахадаа, сельскэ Советэй гүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгата албан ажалдань депутадууд, эдэбхитэд шууд туһаладаг гэхэлээ, олониитын хүсөөр ажалаа ябуулаад, эдэ тушаалтад өөһэдөө хүнгэхэноор байдаг гэгдэнэгүй. Депутадуудай, саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэри эмхидхэхэ, нютагай ажахын, соёлой гэгээрэлэй хүгжэлтын асуудал шиидхэлгэдэ олониитые элсүүлхэһээ, гүйсэдхэхэ комитедэй хэрэгые нарин нягтаар хүтэлхэһөө эхилээд, сельсоведэй хүдэлмэрилэгшэдэй хэдэг, хэхэ хүдэлмэринь нилээд ехэ.

«Зарим тэды амжалтамнай шиидхэгдэжэ урдигдөөгүй байһан шухала асуудалнуудые, эмхидхэлэй, ажал ябуулгадахи дутагдалнуудые далдалха ёһогүй. Нютагай Советүүдэй хүдэлмэри һайжаруулха тухай партиин ЦК-гай тогтоолой эрилтэнүүдые дүүргэлтэ болгохын тула бүхы депутадуудай үшөө эршэмтэйгээр, бүри эдэбхитэйгээр хүдэлхэ, Советэймнай ажал ябуулгань нютагай ажахын, соёлой хүгжэлтэдэ дэбжэлтэдэ улам ехээр нүлөөлхэ, аша ехэтэй болохо зэргэтэй» гээд гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Базарова Сэлэнгэһээ ерэһэн айлшадые мордохуулхадаа хэлээ һэн.

Элхиин нютагай засагай зургаанайхид хэлэһэн үгэдөө, һанаһан хүсэлдөө хүрэхые оролдодог хүнүүд, оролдохошье байха.

Ц. ДУГАРОВ,
манай тусхай корреспондент.

МАКСИМ ГОРЬКИИН ТҮРЭҺЭӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Рассказ

М. ГОРЬКИЙ

АРХИП ҮБГЭН ЛЁНЬКА ХОЁР

(Үргэлжэлэл. Эхининь мартын 3-най номерто).

Өөрынгөө хэлэһэн үгэнүүдэй үнэн байһые үбгэндэ үнэншүүлхэ гэжэ хүсэһэндэл, тэрэ хаарбазашаа доошоо үбдэглэжэ унаад, хаарбазын палуба дээрэ хэбтэшэбэ.

Тэрэнэй нүхэрынь залхуурангяар нүгөөдэеэ хараагаад, харюу абангүйгөөр, палуба үдьхэлжэ байгаад, хүлөөрөө шангаар дэбһэбэ.

Хаарбаза уһанай урадхалда орожо, аалиханаар урагшаа урдана, найгалзан хэлбэлзэнэ, хажуу талыень уһан пял-пял сохино.

Ленька уһан тээшэ харахадаа, толгойнь эрьежэ, долгинуудай түргэ түргэн миралзахада нюдэниинь эсэжэ анилдана. Үбгэн эсэгынгээ аалиханаар шэбэнэхэдэ, канадай ханхинахада, долгиной пял-пял гэхэдэ Ленька бүүбэйлэгдэн дуурана; тиин дуураһандаа палуба дээрэ һуухала һанажа ябатарнь гэнтэ юуншьеб тэрэниие унатар доһолгобо.

Ленька нюдэеэ ехээр бэлтылгээд, тойруулан хараба. Эрье дээрэхи дүрэһэн түгэсэгтэ хаарбазаа барижа тогтоохо гэжэ байһан—казахууд Ленькые наада барин энеэлдэбэ.

— Ягаабши, унташоо гүш? Өөдэгүй байнаш. Тэргэдэ һуу, станица хүрэтэр абаашаһуу. Шишье, үбгэн, һуу.

Үбгэн зорюута гоншоо хоолойгоор казахта баясхалан хүргөөд, уухилһаар тэргэ дээрэ гараба. Ленька баһал һүрөөд гарашаба, тиин бүглэгэр хара тооһо бурьюулан ябахадань, үбгэн энэ тооһонһоо амяа абажа ядатараа ханяана.

Казах дуу дуулажа эхилбэ. Жэгтэй абяануудые гаргаан, дуунайнгаа дундань таһалдуулжа байжа, дуунайнгаа һүүлдэнь эшхэрэн байжа дуулаба. Ниндхэ мэтэ монсогор юумые мухарюулаад, зангилаагай дайралдахадань тогтошоһон шэнги дуугаа дуулахадань һанагдана.

Тэргын мөөрнүүд гомдолтонгоор хахиналдана, тооһон бурьяна: үбгэн толгойгоо хүдэлгэн таһалгаряагүйгөөр ханяана, харин Ленька нигэжэ бодожо ябана: мэнэ гэһээр станица хүрөөд: бурхандаа, Иисус Христосто гэжэ ябаад, айлнуудай сонхонуудай доогуур гоншоо хоолойгоор дуулан гүйхэ байнаб... Станицын үхибүүд баһал гасаалха даа, һамгад Росси тухай асуужа хашараах... Ехээр ханяан, доошоо бэгзыжэ байгаа үбгэн эсэгээ энэ үедэ хараханьшье Ленькодо һайн бэшэ. Энээнһээ өөртэньшье аягүй, хүндүүлхэй байдаг, мүн хаанашье, хэзээшье болоогүй юумэн тухай һүтшаржа байжа, гомдолтой хоолойгоор үбгэн эсэгынгээ хөөрэхэдэньшье Ленька аягүйшөөдэг. Росеида үйлсэнүүдээр хүнүүд үхэшоод, тэрэ зандаал хэбтэжэ байдаг, хүряажа абахашье хүн үгы, юундэб гэхэдэ, бүхы хүнүүд үлэсхэлэн байдалһаа үбэштэйршоо...—гэжэ байжа хэлэдэг. Үбгэн эсэгэтэеэ хоюулан нимэ юумэ хаанашье хараагүй байха юм. Юумэ ехээр үгэхынь туладал ингэжэ байжа хэлэдэг. Теэд эндэ гуйжа олоһон юумэеэ хаана хэхэбши? Нютагтаа —гэртээ байгаа һаа—пүүдэй дүшэ мүнгөөр, үнгэрхэдөө табинишье мүнгөөр худалдажа болохо байгаа бшуу, эндэ хэншье худалдажа абадаггүй. Хожомынь эдэ ехэ амтатай хүсөөгүүдые заримдаа мэшээгһээ гаргажа, талада хаяха ушар болодог.

— Юумэ суглуулхаяа ябаха гүт,—гэжэ казах мүр дээгүүрээ эрьелдэн, борсогор хоёр хүнүүдһээ асууба.

— Тинхэ даа, хүндэтэмни! гээд Архип үбгэн һанаа алдан, тэрээндэ харюусаба.

— Хүл дээрээ бодо, үбгэн хаана һуудагаа харуулһуу,—хонохоёо намда ерэхэт.

Үбгэн бодохо гэжэ оролдоходоо, тэргын эрмэг хажуу талаараа сохижо унаад, аргааханаар ёолобо.

— Эх даа, аүнэгин!—гэжэ казах хайрлан гүбэрбэ. —Зай, хамаагүй, бү хараа, хонохо сагайнгаа ерэхэдэ Черный, Андрей Черный гээшые асуугаарай, энэ би гээшэб. Зай, иигээд бууты. Баяртай!

Үбгэн эсэгэ аша хүбүүн хоёр бүлэг уляангирнуудай эбэртэ байдгэбэ. Тэдэ модонуудайнь саанаһаа гэрнүүдэй оройнууд, хүреэ хашаанууд харагдана, баруун зүүн таладань хаа хаанагүй—тиимэ бүлэг модонууд тэнгэри өөдэ ёдойлдоно. Тэдэнэй ногоон набшаһануудынь боро тооһондо хушагданхай, бүдүүн сэхэ модонуудай холтоһониинь халуунда хахара гантанхай.

Гуйраншадай шанха урдань хоёр хашаагай хоорондуур зурыһан уйтан переулок байба. Тэдэнэр ябагаар үни удаан ябажа эсэһэн хүнүүд янзатайгаар алхалан, тэрэ переулок тээшэ ябаба.

— Зай, Ленька, бидэ хайшаан гээд ябахабибди, хамта гү, али амяараа гү,—гэжэ үбгэн асуугаад, харюу хүлеэнгүйгөөр нэмэбэ:—Хамта һаа дээрэ һэн даа—шамда дан багаар үгэдэг. Ши гуйжа шададаггүйш...

— Ехэ юумээр яахабибди? Эдижэ баранагүй ха юмбибди...—гэжэ Ленька уруу дуруутаар харюусаад, тойрон хараба.

— Яахабибди? Тэнэгши даа!.. Гэнтэ хүн ушараад, худалдажа абаха аалам! Яахабибди гэдэгшни тэрэ! Мүнгэ үгэхэ, мүнгэн гээшэш ехэ хэрэг юм: харин мүнгэтэй һаа, минии үхөөшье һаа, ши үхэхэгүйш.

Тиигээд үбгэн энхэрэг мэхэйгээр энеэгээд, аша хүбүүнэйнгээ толгойе эльбэбэ.

— Ши мэдэнэ гүш, энэ харгыдаа хэды шэнээн мүнгэ сутлуулаабиб? А?

Хэдыб? гээд Ленька хайша хэрэгээр асууба.

— Арба нэгэн түхэриг таби мүнгэ!.. Харана гүш?! Теэд энэ мүнгэнэйнь тооешье, үбгэнэй баяртайгаар хэлэһэн үгыешье Ленька хэрэгсээбэгүй.

— Эх ши, багаш даа, багаш!—гээд үбгэн һанаа алдаба.—Теэд амяараа ябахамнай гээшэ гү?

— Амяараа...

— Зай... Церковиин хажууда ерээрэй.

— Зай.

Үбгэн үйлсөөр зүүн тээшээ ошобо, Ленька саашаа сэхэ ябаба. Арбаад алхам ябаһан хойноо Ленька: «һайниие үршөөгшэд, тэжээгшэд!» гэһэн һалгануур абяануудые дуулаба. Энэ абяан хадаа гуслиин эгээл бүдүүн струнаһаа нарихан струна хүрэтэрнь альгаараа эльбэхэдэ гараһан абяан шэнги байба. Ленька залд гээд түргэнөөр алхалба. Үбгэн эсэгынгээ гуйхые дуулахадаа Ленька хэзээ бүхэндэ аягүйрхэдэг, уйдадаг байгаа, харин үбгэндэ юумэ үгөөгүй һаань, үбгэн эсэгэмни мэнэ гэһээр бархиршахань аабза гэжэ һанаад, бүри айдаг, эшэдэгшье байгаа.

Станица дээрэхи нойр хүргэмэ, ангама халуун агаарта шэшэргэнэг, байгаа үбгэн эсэгынь хайратай абяан Ленькын шэхэндэ үшөө дуулдаһаар. Һүни байһандал адли, тойроод абла шэмээгүй байба. Ленька хашаагай хажууда ошоод, хашаа һүүдэрлэн үйлсэ тээшэ үнжыһэн вишниин һүүдэртэ һуушаба. Хаанашьеб зүгынүүдэй шангаар гүнгэнэлдэхэ дуулдана.

Ленька үргэлжэ ябаһан мэшээгээ мүрһөө абажа, тэрэнээ дэрлээд, нюур тушаа дээрэнь нарбайлдаһан набшаһануудай дундуур тэнгэри өөдэ ойро зуура хаража байтараа, ябаһан хүнүүдэй харахагүй бүшэмэг үрмэдэһэнэй саана, хашаагай һүүдэртэ хорго доод бүхөөр унташаба...

Үдэшын ойртожо байһан дээрэһээ тунгалаг болоһон агаарта жэгтэй абяанай зэдэлхэдэнь Ленька һэрншэбэ. Хэншьеб дүтэхэн уйлажа байба. Үхибүүд шэнгеэр—шангаар, һаатасагүйгөөр уйлана. Уйдхартайгаар бархирһан нарихан хоншёо абяан гэнтэ улам хүсэтэйгөөр дуулдажа, Ленька тээшэ дүтэлнэ. Ленька толгойгоо үндылгөөд, үрмэдэһэнэй дундуур харгы тээшэ хараба.

Сэбэрхэн хубсаһатай, бархирж бүлхышэһэн, улаан шарайтай, долоо тухай наһатай басаган юбкынгээ сагаан хормойгоор хирэ хирэ болоод лэ нюураа аршажа, харгыгаар ябаба. Энэ басаган харгыгаар нюсэгэн хүлөө шэрэжэ, тооһо бурьюулан, ямар хэрэгээр, хайшаа ошожо ябаһанаа мэдэхэгүй хэбэртэй аргааханаар алхална. Ехэнүүд хара нюдэниинь мүнөө—гомдолтой, уйдхартай, уһатаһан байба; магнай, хасар мүр уруунь унашаһан һаглагар хүрин үһэнэйнь саанаһаа заахануудаад, нимгэхэн, улаахан шэхэнүүдынь аляатайгаар булттайна.

Энэ басаган уйлажа байһан байбашье, Ленькодо ехэ энеэдэтэй, дорюунаар харагдаба. Соггой солбон басаган ха даа!

— Ши юундэ уйлаабши?—гэжэ Ленька хүл дээрээ бодон асуугаад, хажуудань ерэбэ.

Тэрэ басаган залд гээд, бархихаяа гэнтэ болиботшье, дороо зогсошобо. Удаань Ленька тээшэ хаража, хэдыхэн минута зогсоод байтараа, уралнуудынь шэшэргэнэн, шоурынь уршаганан, сээжэнь обоголзон, дахин шангаар бархираад, саашаа ябаба.

Ленькын досоонь уйтараад, басаганай хойноһоо баһа ябаба.

— Ши бү бархира даа! Ехэ болоо ха юмши—эшхэбтэр!—гэжэ Ленька үшөө хүсөөдүй ябатараа хэлээд. хүсэһэн хойноо нюурынь хаража, дахин асууба:

—Зай, ши юундэ уйлабаш?

— Һэ-һэ!—гэжэ басаган удаанаар уянгалба.—Шамайе тиигээ һаань...—тээд гэнтэ харгын тооһон дээрэ һуужа, гарнуудаараа нюураа далдалаад, гомдолтойгоор һүтшаба.

— Зай!—гэжэ Ленька дурагүйгөөр гараараа зангаба.—Эхэнэр!.. Ёһотойл — эхэнэр! Пэй, шамайе!

Энэнь Ленькодоншье, басагандашье туһалбагүй. Энэ басаганай нарихан, улаабтар хурганууддайнь хоорондохи забһараар нёлбоһоной дуһалан байхые харахадаа, Ленька баһал уйдажа, бархирхаяа һанана. Ленька доошоо бүгтыжэ, гараа болгоомжотойгоор өөдэнь үргөөд, басаганай үһэндэнь дахаад абаба; тиигээд өөрынгөө зорёошоһоо тэрэ дары түнхарижа, гараа саашань зайлуулба. Басаган юушье хэлэнтүй, бархирһан зандаал байба.

— Дуулалши!..—гээд Ленька абяагүй байтараа, тэрээндэ заабол туһалха хэрэгтэй байна гэжэ бодобо.

— Энэ яана гээшэбши? Хүн сохёо гү?.. Тиигээд үнгэрнэ бэзэ!.. Али ондоо, юун болооб? Ши хэлыш! Басаган—аа?

Басаган нюурһаа гарнуудаа һалгангүй, толгойгоо уйдхартайгаар һэжэржэ, мүрнүүдээ хүдэлгэн, уйлаһан шэгтээ аалиханаар харюусаба:

— Пулаадаа... гээжэрхёоб!.. Эсэгэмни базарһаа асарһан юм... сэнхир хүхэ үнгэтэй сэсэгүүдтэй, би боогоод ябатараа — гээжэрхёоб. — гээд бүри хүсэтэйгөөр, шангаар: — о-о-о! — гэжэ жэгтэйгээр ёолон, уйлаганан байжа, дахин бархиршаба.

Ленька тэрээндэ туһалха шадалгүй байһанаа мэдэржэ, тэрээнһээ түбэгшөөнгөөр бэеэ зайсуулаад, бүрүүлтэжэ байһан тэнгэри өөдэ уйдхартайгаар, бодолтойгоор хараба. Ленькын досоонь хүндэ, энэ басаган ехэ хайратай байба.

— Бү бархира!.. олдохошье аалам... — гэжэ Ленька аалиханаар гүбэд гээд, хэлэһэн үгыень басаганай дуулаагүй байхые ажаглаһан бэеэрээ, пулаадаа гээһэнэйнгээ түлөө эсэгэһээ юумэндэ хүртэхэнь бэзэ даа гэжэ һанаад, басаганһаа бүри холо болобо. Тиигээд томо бэетэй, хара шарайтай казах эсэгын басагаяа сохижо байхадань, басаганиинь һүшаран байжа айһан, үбдэһэндөө һалганан, эсэгынгээ хүл доронь хүлбэрэн байһандал Ленькодо үзэгдэнэ...

Ленька бодоод, саашаа ябатараа, таба тухай алхам үнгэрһэн хойноо, дахин гэдэргээ эрьелдээд, хашаа түшэн, басаганай шанха урдань зогсоод, энхэрэг дулаахан, һайн ямар нэгэ юумэ хэлэхые оролдоно...

— Харгыһаа зайлыш, басаган! Бархирхаяа болиниш даа! Гэртээ хари, тиигээд юун болоһон тухай бултыень хөөрэжэ үгэ. Гээжэрхёоб гэ... Юун болоо юм?..

Ленька энээнние аалияр, хайрлаһан хоолойгоор хэлэжэ эхилһэн аад, һүүлдэнь шэрүүн шангаар дуугаржархёод, басаганай газарһаа бодожо байхыень харахадаа баярлаба.

— Зай, болоо!.. — гэжэ Ленька энеэбхилэн, хүхюутээр үргэлжэлүүлбэ. — Яба даа. Болохо һаань би шамтай ошолдоод, бултыень хөөрөөд үгэһүүб? Шамайе үмөөрхэб, бү ай!

Тиигээд Ленька тойрон хараашалаад, мүрнүүдээ омогтойтоор хүдэлгэн байба.

— Хэрэггүй даа... — гэжэ басаган платиингаа тооһые аалияр һэжэрэн, уйлаганан байжа, аргааханаар дуугарба.

— Ошоошье һаа — ошоһууб?— гээд Ленька бүрин түгэс бэлэн байһанаа шангаар мэдүүлжэ, картузаа үрөөһэн шэхэн дээрээ унагаагаадхиба.

Мүнөө Ленька хүлнүүдээ холо табин, тэрэ басаганайнгаа урда зогсоод байба, тиихэдэнь үмдэжэ ябаһан һантирхай хубсаһаниинь һүртэйгөөр нарбагалзана. Ленька барижа ябаһан модоороо газар шанга шангаар тоншон байжа, басаган тээшэ шэртэн харана, тиихэдэ уйдхартай, ехэнүүд нюдэниинь омогтой, зоримгойгоор ялалзана.

Ленька тээшэ басаган хилам гэжэ хараад, нюдэнэйнгөө нёлбоһоор нюураа будан, дахин һанаа алдаад, хэлэбэ:

— Хэрэггүй даа, бү ошо... Гуйраншануудта эжымни дурагүй юм.

Тиигээд хоёр дахин гэдэргээ эрьелдэжэ хараад, саашаа ябашаба.

Ленькодо уйдхартай муу болошобо. Эрид зоримгой, дорюун байһанаа Ленька мэдэгдэхээр бэшээр, аалиханаар болижо, дахин бэгзыжэ номгороод, гартаа шагтагалаад байһан үргэбшэеэ нюрган дээрээ хаяһан бэеэрээ, углуугай саана орошоһон үнөөхи басаганайнгаа хойноһоо хашхарба:

— Баяртай!

Тэрэ басаганиинь ябуудаа дундаа эрьелдэжэ хараад, далда орошобо.

Үдэшэ болохонь ойртожо, тэнгэриин дуун сахилгаанай болохые уридшалан мэдүүлһэн шэнги, тусгаар ондоо, бүгшэм халуун болошобо. Наран доро орожо, уляангирнуудай үзүүрнүүдынь улаабтараар гэрэлтэн харагдана. Найгалзахаяа болёод байһан, үндэр уляангирнууд үдэшын һүүдэртэ хушагдажа, бүри олон, үндэр болоһон шэнгеэр үзэгдэнэ... Тэнгэри баһал бүрүүлтэжэ, хилэн шэнги болон, газарта дүтэлэн, доошоо бууһандал болоно. Хаанашьеб холо хүнүүд дуугаралсана, хаанашьеб бүри саана, зүгөөр нүгөө талада—дуулалдана. Аалихан аад, бүдүүн эдэ абяанууд баһал бүгшэм халуун агаар бэедээ шэнгээһэн шэнгеэр дуулдана.

Ленькодо бүришье уйдхартай муу боложо, үнгэрхэдөө юунһээшьеб айдаһаниинь хүрэнэ. Үбгэн эсэгэдээ ошохые хүсэжэ, бэеэ тойруулан хараашалаад, түргөөр урагшаа ябаба. Ленькын гуйраншалха дураниинь үгы байба. Ленька ябажа ябахадаа, сээжэ соогоо зүрхэнэйнгөө түргэ түргэнөөр сохилжо байһыень мэдэрнэ, мүн ябууд дундаа юумэ бодожо үзэхэеэ шлангала залхуурна... Теэд үнөөхи басаган ой ухаанһаань гаранагүй, тиигээд ингэжэ бодоно: мүнөө яажа байна ааб? Баян хүнэй басаган байгаа һаань, тэрээниие сохихо байха даа: баяшуул бултадаа — харуунууд юм; үгытэй хүнэй һаань, сохингүйшье байжа болохо. ...Үгытэй айлнууд үхибүүдтээ ехэнхидээ дуратай байдаг, юуб гэхэдэ. ехэ болоод хүдэлмэрилхыень хүлеэдэг. Толгойдонь элдэб бодолнууд хойно хойноһоо һубарилдан эрьено, тиигээд һүүдэр мэтэ, бодолнуудыень үдэшэһэн зүрхэ хадхама хурса, зоболонто уй гашуудал улам бүри ехэдэжэ, досоонь бүришье уйдхартай муу болоно.

Үдэшын һүүдэршье улам баглайжа, досоо уйдхартай болоно. Ленькын урдаһаа ябаһан эрэгтэй, эмэгтэй казахууд Россиһаа олоороо ерэһэн үлэсхэлэн хүнүүдтэ дадашоод, Ленькые харашьегүй хажуугаарнь гарана. Мүн Ленькошье тэдэнэй садхалан, томонүүд бэенүүдые залхуугаар халта хараад, церковь тээшэ түргөөр гэшхэлнэ.—тушаа урдань байһан модонуудай саана церковиин хэрээһэн яларна.

Бэлшээриһээ бусажа ябаһан малай абяан урдаһаань шууяатан дуулдана. Сэнхир шэрээр будаһан, табан шобогор оройтой, набтар аад, үргэн церковь харагдана. Тэрээниие тойруулан тариһан уляангир модонуудынь орой дээрэхи хэрээһэнүүдһээнь үндэр болотороо ургашанхай, хэрээһэнүүдынь орожо байһан наранай гэрэлдэ алтаран, набша намаагай саанаһаа толорно.

Үргэбшэеэ бүгтытэрөө үргэлжэрхиһэн үбгэн эсэгэнь альгаараа һарабшалан, нишэ тиишээ хараашалһаар церковиин гэшхүүр тээшэ гэшхэлжэ ябана.

Малгайгаа духа руугаа үмдэһэн, гартаа модо бариһан тэндэхи нэгэ хүн үбгэнэй хойноһоо хүндөөр найгалзан гэшхэлнэ.

— Ябаш, туламшни хооһон гү? — гээд церковиин хашаагай хажууда хүлеэжэ байһан аша хүбүүнэйнгээ ойрон ерээд, үбгэн асууба. — Харин би эды шэнээниие суглуулааб!.. — гээд пүсхытэр шэглэжорхиһэн холст мэшээгээ уухилһаар мүр дээрэһээ газарта унагаана. — Ух!.. эндэ һайн үгэнэ даа! Ай даа, һайн!.. Зай, ши юундэ бүлхышообши?

— Толгоймни үбдэнэ... — гэжэ Ленька үбгэн эсэгынгээ хажууда газарта һууха зуураа аалиханаар хэлэбэ.

— Юу — у?.. Эсээш... Зобоош!.. Мэнэ гэһээр хонохоёо ошохобди. Үнөөхи казахаймнай нэрэнь хэн бэлэй? Аа?

— Андрей Черный.

— Тиигээд лэ асуухабди: эндэ Черный Андрей хаана байдаг бэ? —Тээ тэрэ бидэнэр тээшэ хүн ерэжэ ябана... Тиимэ... һайн зон, садхалан зон байна даа! Шэнисын лэ хилээмэ эдинэ. Мэндэ амар, һайн хүн!

Казах хажуудань дүтэ ерээд, үбгэнэй амаршалгада харюусан, аргааханаар дуугарба:

— Таанаршье мэндэ амар!

Тиигээд хүлнүүдээ үргэнөөр алсайлгажа зогсоод, ямаршье тэмдэггүй ехэ нюдөөрөө гуйраншад тээшэ хаража, абяагүйгөөр бэеэ маажаба.

Ленька тэрээн тээшэ һонирхолтойгоор харана, юумэ асууһандал үбгэн нюдөө анигашан байна, казах абяагүй байжа байтараа, хэлэеэ хахадтань хүрэтэр гаргаад, тэрээгээрээ һахалайнгаа үзүүр һоёодожо оробо. Ингэжэ һахалайнгаа үзүүр зохидоор һоёодожо дүүргээд, һахалаа амандаа оруулжа, жажална, дахин хэлээрээ түлхеэд гаргажархина, тиигээд дуугай байхань хашартай болoжо, залхуугаар дуугарба:

— Зай — сугларалгын газарта ошоё!

— Юундэ?—гээд үбгэн зарьгад гэбэ.

Ленькын досоонь юундэшьеб барагад гэшэбэ.

— Хэрэгтэй болоо... Захиралта бии. Зай!

Тэрэ хүн нюргаараа тэдэн тээшэ эрьеэд, ябантараа гэдэргээ эрьежэ хараба, теэд тэдэ хоёрой һууриһаа хүдэлөөгүй байхадань дахин сухалтайгаар бадашаба:

— Нихэдээ яаһабта?!

Тиихэдэнь үбгэн Ленька хоёр хойноһоонь түргэнөөр ябаба.

Үбгэн эсэгэ тээшээ Ленькын шэртэн харахадань, үбгэнэй уралнууд болон толгойнь һалганан шэшэржэ ябаба, аймхайгаар тойрон хараашалжа, үбэрөө түргэнөөр һуулина, тиихэдэнь Таманьда хэһэндээл адли, мүн баһа уршагтай юумэ хээ ха юм гэжэ Ленька бодобо. Таманьска түүхыень ойндоо шэбшэхэдэнь айхаар болошобо. Тэндэ үбгэн эсэгэнь айлай газааһаа белье хулуугаад, баригдаһан байгаа.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ХИЛЫН ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ

Патриодууд добтолһоор

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Гуэ шадар дайсанай сэрэгүүдые февралиин 25-да добтолжо, американ ба туһамаршадай олон солдадые хүлһөөнь буулгаа гээд Освобождение агентствын дамжуулгада үндэһэлэн Вьетнамай информационно агентство мэдээсэнэ.

Мүн энэ үдэр Урда Вьетнамай патриодууд Лонгтходо дайсаниие добтолжо, 57 хүниие алаа, 40 шахуу хүниие шархатуулаа.

Тхыатхиен провин лын хубида февралиин 24-дэ сүлөөрэлгын арм добтолгонуудые хэхэ американ солдадые х гаа.

Тхузаумот провинци рэй турша соо феврал хүрэтэр артиллерийск үедэ патриодууд 200 кан ба Урда Корей алаа, шархатуулаа, гу усадхаа.

Камбоджын түлөөлэгшын эрид шанга бурууш

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Камбоджоһоо ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэгшэ Х. Самбат хадаа Камбоджодо эсэргүүгээр Америкын болон Урда Вьетнамай туһамаршадай сэрэгүүдэй харата ябуулгануудые хэһэнтэй дашарамдуулан, эрид шанга буруушаалга мэдүүлээ.

США-гай ба Урда Вьетнамай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй солдадууд февралиин 10-да өөрынгөө га лэ шадар хүдэлжэ ба жын бүлэг таряашадые ска буунуудаар бууда ниие алаа. Урда тээнь лэ инмэ харата ябуул зургаан камбоджын байгаа гээд Аюулгүйн С лэгшэдэ Самбадай эль соо хэлэгдэнэ.

Монголой театрай премьерэ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Композитор Э. Чойдогой зохёоһон «Үдэшын саг» гэжэ шэнэ балет гүрэнэй оперо, баледэй театр соо мартын 1-дэ анха түрүүнээ табигдаба. Япон милитаристнуудта эсэргүүсэн, совет ба монгол сэрэгшэдэй хамтадаа тэмсэһэн Халхын голдохи ушарнууд сюжедэйнь үндэһэ һуури боложо үгэһэн байна. Зүжэгые балетмейстер Б. Жамьяндагва табяа, ура Сухбаатар декорац МНР-эй габьяата ар шангай лауреат Д. Ч рынь байгаа. Зүжэгэй дые баледэй залуу ар сэдхэһэн байна.

Совет Зэбсэгтэ Хүс лэй ойдо зорюулагд Монголой нииолэлэй һонирхон хараа.

Сайрус Итонэйдэ айлшалба

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). «Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреат, США-гай олониитын мэдээжэ ажал ябуулагша Сайрус Итон Холбоото Штадуудта шадабаряа харуулжа байһан совет хүнгэн атлетигүүдые Кливленд город шадарай өөрынгөө виллэдэ уряа. Итонэй фирмые хараһ лээр манай спортсме гэртэнь орожо хүндэл

Кливлендын спорт цинуудай хүтэлбэрилэ лэн хэблэлэй, радио дениин түлөөлэгшэд байлсаа.

Пентагоной шэнэ эзэн

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Кларк Клиффорд США-гай оборонын шэнэ министр болоо. Тэрээндэ тангариг үгүүлхэ ёһолол Сагаан байшан соо болоһон байха юм.

Зүүн-Урда Азида «шанга хараа шугам» бэелүүлхые баадхадаг хүн гэжэ оборонын шэнэ жэ болонхой юм. Т до ороһонһоо улам Америкын хэжэ бай римхэй ябуулга улам гэдхэгдэжэ болохо но.

Урда Вьетнамдахи дайн ба

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Урда Вьетнамай хойто талын провинцинуудта арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй (НВСО) частьнуудай болон американ интервентнүүдэй, тэдэниие дэмжэгшэдэй сэрэгүүдэй хоорондо мартын 1-дэ шэрүүн шанга байлдаанууд болоо. Донгха ба Куангчи городуудай хоорондо 13 часай турша соо болоһон тулалдаанай үедэ сүлөөрэлгын хүсэнүүдэй отрядууд далайн-сэрэгэй пехотын 110 гаран солдадуудые хүлһөөнь буулгаа гээд АП агентствын корреспондент Сайгонһоо мэдээсэнэ.

Куангчи гэжэ провинциальна центр шадар зэбсэгтэ тулалдаан болоо. Тэндэ дайсанай бүлэг сэрэгүүдые сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд хүреэлэнхэй юм. Демилитаризованно зонын урда талын хубида оршодог Контхиендэхи американ сэрэгэй бааза шадар артиллери ба танкнуудаар дэмжэгдэһэн далайн-сэрэгэй пехотын частьнууд патриодуудай отрядуудтай хамгаалалгын хүндэ хүшэр байлдаа хээ.

Кхесанида США-гай хүреэлэгдэһэн баазын участогуудай нэгые хамгаалжа байһан туһамаршадай армиин һүйдхэлшэдтэ эсэргүү ябуулга НВСО-гой подразделенинүүд мартын 1-дэ хээ. Имагтал «В-52» гэжэ стратегическэ томо бомбардировщигуудые, тэрэшэлэн артиллериие хэрэглэһэнэйнгээ ашаар американ командовани ээлжэ бай даагүй. Эдэ самолёту рэгэй ээлжэ байһа метртэ бомбонуудые Патриодуудай добтол лан, дайсан горито ороо. Кхесанидахи а лёдуудай ниидэн га харгынуудые таһал дажа байдаг сүлөөр хүсэнүүдэй зенитчи жэ хоёр мотоортой молёдой агаарта ниид ха үедэнь буудажа Экипажайнь гэшүүд жа ябаһан сэрэгэй а хатаа.

Камлайдахи амер рэгэй үшөө нэгэ ба буудаа. Баазада гор ушаруулагдаһан бай центр бологшо Фан дууд зоримгой ябуу маршадай засагаар харуулые һамна бу полициинхид алуул риин агентствэнүүд ёһоор. Урда Вьетнамай рэлгын зэбсэгтэ хү лиин 6-һаа мартын шалхы ябуулга хэх американ самолёт ба та буудуулан уна аэродромууд, сэрэг рэ усадхагдаһан ба

Агаарай дээрмэшэдэй зэрлиг а

ХАНОЙ. (ТАСС). ДРВ-гэй хүн зон олонтой районуудые зэрлиг муухайгаар бомбододог американ агаарай дээрмэшэд баһа нэгэ гэмтэ ябуулга хэбэ. Ханойһоо хойшоо долоон километртэ байдаг Конюэ коммуные американ авиаци февралиин 29-нэй үдэр добтолоо. Энгэй хүн зоной гэрнүүд дээрэ 40 шахуу бомбо хаягдаһан байха юм. Энэ зэрлиг муухай бомбодолгоһоо уламжалан, 29 хүн алуулаа, 22 хүн шархатаа. Тэдэнэй олонхинь үбгэдүүд ба үхибүүд болоно. 30 наһатай Ван Ти Сиеу гэгшын эхэ ба хоёр үхибүүн шархатаа, хоёртой хүбүүниинь алуулаа. Тю Тхе Тамай гэр дээрэ бомбын унахада, эгээ ехэнь 8-тай, багань 1-тэй байһан ал. бултада нуудта дайрагдажа ран гэр һандаргагда

Бомбоубежищиин зогсожо байгаабди. хүн алуулаа. Комму бомбодоо. 10-һаа 1 тай зургаан хүн— бүүд алуулаа. һур гынь ехээр гэмтэһ ный гэр байрануу гадна, барайгарайнь тойгоор гэмтээгдээ.

Маанадта ехэ га Зүгөөр ээрхэг тури ри ехээр үзэн яда хидолдо орогшодто раа туһалхабди га вуулэгшэ До Ван

ДАЙШАЛХЫ НҮХЭДТЭЙ УУЛЗАЛГА

Мүнөө ДОСААФ-ай Улаан-Үдын автомотоклубта һуралсажа байдаг, Совет Армиин зэргэдэ алба хэхэ залуушуул Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан запасай офицернүүдтэй һаяхан уулзаба.

Энэ уулзалга дээрэ хойрдохи рангын капитан Георгий Ефимович Дружинин түрүүлэн үгэ абажа, манай Эхэ ороной уһан-далайн хилэнүүдые хамгаалгада совет моряашуудай гаргаһан баатаршалга тухай залуу курсантнуудта һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

— Мүнөө үедэ Совет Арми дэлхэй дээрэ эгээл хүсэтэ техникээр зэбсэглэнхэй. Тиимэһээ таанар, ерээдүйн сэрэгшэд, техникэ шудалха, мэргээр буудажа һураха, мүн ГТО-гой, спортивно-техническэ комплексын нормативуудые дүүргэхэ ёһотойт,—гэжэ Георгий Ефимович түгэсхэлдөө хэлээ.

Удаань гвардиин запасай ахалагша лейтенант Михаил Георгиевич Калаганский дайшалхы зам тухайгаа сугларагшадта хөөрөө. Михаил Георгиевич Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агууехэ дайнда Кольско хахад арал дээрэһээ ороод, фашис булимтарагшадые намналсаһанайнгаа удаа Манжурай дайдаар япон империалистнуудые сохилсожо, дайшалхы алдарта замаа дүүргэһэн байгаа. Тэрэ тагнуулшан һэн тула дайсанай ара талада ороод, шухала «хэлэ» барихаһаа гадна, тон шухала дайшалхы даалгабаринуудые бэелүүлдэг һэн. Тэрэнэйнь түлөө Эхэ оромнай нүхэр Калаганскиие Дайшалхы Улаан Тугай хоёр орденоор, олон медальнуудаар шагнаһан байна.

Федор Лазаревич Яжиновай үгэ сугларагшад ехэтэ һонирхоо. Үгытэй малшан буряадай бүлэдэ түрэһэн нүхэр Яжинов 1928 ондо комсомолой путевкоор һургуулида эльгээгдэһэн байгаа. Тиигэжэ тэрэ түрүүшээр техникум, удаань түмэр замай транспортын институт дүүргэһэн һэн. 1941 ондо Москва шадарһаа эхилжэ фашистнартай дайлалдаад, Берлин хүрэтэр илалтын замаар дабхиһан байгаа. Тиихэдэ нүхэр Яжиновай командалдаг артиллерийскэ подразделени хэдэн олон дайсаниие, тэрэнэй техникые үнэһэн тоборог болотор нэрьедэг байһан.

— Бухы совет сэрэгшэдтэй хамта Буряад ороной 75 мянга гаран хүбүүд Эсэгэ оронoo хамгаалалсан жагсаа. Тэдэнэй 40-ээд мянга шахуунь Советскэ Союзай орден болон медальнуудаар шагнагдаа. Тиихэдэ онсо ехэ баатаршалга гаргаһан манай нютагай 32 сэрэгшэдтэ Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо,—гэжэ нүхэр Яжинов омогорхон тэмдэглэбэ. Энэ нүхэрнай Эхэ оронойнгоо шагнал—олон орден, медальнуудаар үбсүүгээ шэмэглэнхэй, гвардиин майор нэрэ зэргэтэй дайнһаа бусаа һэн.

Энэ уулзалга дээрэ—мүнөө Совет Армида алба хэгшэд Леонид Путин, Александр Пшеничников, Виктор Нестерев болон Юрий Заикин гэгшэд үгэ хэлээ. Тэдэнэр бараадаа ерээдүйн сэрэгшэд болохо залуу хүбүүдтэ физкультура, спортоор бэеэ һорижо, эрдэм мэдэсэеэ үргэлжэ гүнзэгырүүлжэ байхыень хүсэбэ.

В. ОЛЬХОВАТСКИЙ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: СССР-эй профсоюзуудай XIV съезд тухай материалнууд. «Март — модоной дайшалхы һара» гэһэн рубрика доро информацинууд. Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Будапештдэхи консультативна уулзалга.

Хоёрдохи хуудаһанда: Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Будапештдэхи консультативна уулзалга.

Гурбадахи хуудаһанда: В. Зубакинай статья. Нютаг нютагай һонин. Н. Зарбаевай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаһаа ерэһэн мэдээсэл. Л. Линховоиной замай тэмдэглэлнүүд. Сонсхолнууд.

Наранай элшэ үдэрһөө үдэртэ бүри хурса боложо, наруулн газарта хэбтэһэн саһан бага сагаханаар хайлаад орхино. Харин ой соо хүнгэрэг саһан мүнөөхил үбэлэй хидөөл адли.

П. ЯХНОВЕЦКИИН фото.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБ

Манай адрес, телефо

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленина, 35. Телефоны: редак приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секре отделы: партийной жизни—60-91, сельского хоз 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промы строительства—61-35, советского строительства и культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров формации—34-05, общественная приёмная—56 бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печ вете Министров БурАССР.

Н-00346.